

Figuri biblice

IAACOV, SIMBOL AL ÎNVĂȚĂTURII SFINTE

de șef rabin dr. MOSES ROSEN

De trei ori, în fiecare zi evreul credincios își rostește rugăciunea. Cea de dimineață — Șaharit — e atribuită lui Abraham.

Într-adevăr, aceasta reprezintă zorile. Razele binefăcătoare ale soarelui străpung perdeaua de întuneric și vestesc lumii răsăritul credinței celei adevărate. Ruga de după amiază — Minha — e considerată ca fiind opera lui Ithak. Între cei trei patriarhi, Ithak reprezintă zenitul. Viața lui e luminată de satisfacții și chiar cind destinul hotărăște ca unul dintre fii — Esav — să alunece pe panta păcatelor, el nu vede aceasta și trăiește cu iluzia că amindoi copiii săi îi urmează învățăturile. Ruga de seară — Maariv — intruchipează personalitatea părintelui nostru Iaacov, căci viața sa nu mai cunoaște speranțele aurorii și nici bucuriile miezului de zi, ci constituie un lung șir de frământări și decepții. Ruga lui Iaacov se înalță în plină revărsare a soarelui și în timp ce din prima clipă a pășirii sale spre viață, el e menit să lupte necontenit cu primejdii, să înfrângă obstacole, să acumuleze nesfârșite amărăciuni.

Iaacov e un om întreg și se dedică cu totul, încă din fragedă tinerețe, învățării. E nevoit însă să fugă din casa părintească, să ia toiașul peregriilor, din cauză că-l urmărește, cu ură sălbatică, sabia fratelui său, Esav. Deși orb, bătrînul Ithak are clar-viziunea psihologică de a-i defini pe cei doi fii ai săi și ceea ce ei vor reprezenta de-a lungul istoriei: „Vocea e a lui Iaacov și brațele sînt ale lui Esav” (Geneza 27,22). De pe atunci se deslășoară între ei acea luptă între armele spiritului, al căror purtător e Iaacov și cele ale forței brutale, pe care le simbolizează Esav.

Iaacov pornește pe un drum în care speră că va fi cruțat de prigoana lui Esav. La începutul acestei peregrinări, el se oprește lângă muntele Moria, lângă acel loc în care părintele său a trăit clipele supremului sacrificiu și în care copiii săi vor clădi cîntecele leviteilor. Cu astfel de pietre la căpății, Iaacov visează.

„Pentru ce — se întreabă unul din învățătorii noștri — n-a fost clădit sanctuarul pe muntele acela pe care au fost dăruite Tablele Legii; și e doar fără asemănare cu vreun alt loc, căci de acolo a pornit Tora?” „Cu drept cuvînt, arată înțeleptul învățător, Bet Hamikdaș a fost clădit pe muntele Moria și nu pe Sinai, căci mai sînt e locul unde un om a fost gata de a-și jertfi viața pentru un ideal decît locul unde însuși Dumnezeu a proclamat Decalogul”.

Iaacov își pune la căpății din pietrele altarlui de odinioară al lui Akeidal Ithak, din pietrele altarlui viitor la care vor răsună cîntecele leviteilor. Cu astfel de pietre la căpății, Iaacov visează.

VISUL LUI IAACOV

Cîteva versete de o simplitate desăvîrșită au slujit, milenii de-a rîndul, drept izvor de inspirație poezilor, drept sursă de minunate imagini unor artiști. E visul ce înfățișează eternul ideal al omului, din clipa cînd, îndreptîndu-și șira spinării, și-a ridicat privirile către cer. Scara așezată pe pămînt și al cărei vîrl atinge cerul reprezintă năzuința mereu vie a ființei umane de a se desprinde de lămina din care a fost plămădită și de care era înțiuțită și a-și lua zborul spre sferele ce le zărea și ale căror taine era dornic să le pătrundă.

„וַיִּשְׁכַּח אֶת הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁכַּח אֶת הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁכַּח אֶת הָאֱלֹהִים” „Și capul său atinge cerul”. Creierul omului e menit să-l înalțe pe om mereu pe scara perfecțiunii. Treaptă cu treaptă, istoria omenirii va însemna o neobosită și tenace strădanie de înălțare, o necontenită înaripare pe undele nevăzute ale bine-lui și frumosului. Itinerariul uman va fi mereu ascendent. O scară ce duce în sus, spre înălțimi, spre culmi, și nu una ce coboară în adîncimi, în vîltoarea prăpastiei. O scară ce va reuni, fără încetare, pămîntul din Adam, haina sa de lut, materia din al cărui aluat e făcut și cerul dintr-insul, gîndirea și simfonia sa, scînteia divină desprinsă din vîlătaia Dumnezeuirii și care e menită să-i lumineze calea pe această lume. Credinciosul lui nu-i e îngăduit să devină robul hainei de lut, dar nici să evadeze complet din realitățile telurice spre a ignora viața ce clodotește în jurul său, cu ale ei normale și omeniești cerinți. Pe ruta vieții, indicatoa-

rele învățării lui Iaacov nu arată nici abateri pe căările epicurieni ale exclusiviei deslășiri la plăcerile acestei lumi, nici pe acelea ale ascezei, ale înfringerii legitîmelor nevoi ale trupului. Scara lui Iaacov realizează acea minunată sinteză între spirit și materie, pe care o predică, la fiecare pas, întreaga noastră filozofie. Visul lui Iaacov, visul iacovilor tuturor vremurilor, a devenit reîntîit în timpul nostru. Omul veacului ce-l trăim, a izbutit să arunce o scară către cer, pe ale cărei trepte el trimite soli cercetători ai cosmosului. Visul lui „כִּי בָא הַשֶּׁשֶׁשׁ” al apusului de soare, nu mai e coșmarul unei nopți a cărei beznă înfășoară omenirea ci e visul stelelor spre care omul își croiește drum.

Visul lui Iaacov reprezintă o armonioasă imbinare, o trăsătură de unire între cele două vîrfuri ale scării — cerul și pămîntul. Sintem și rămînem credincioși Creatorului lumii; privirile noastre se înalță în pioasă rugăciune către cer. Sîm, însă, în același timp, cu picioarele pe pămînt, prezenți în mijlocul frământărilor vieții ce pulsează în jurul nostru, participînd la efortul comun de zidire a unei noi lumi, mai bune și mai drepte. Nu numai că nu găsim nici o contradicție între cerul idealurilor noastre religioase și pămîntul existenței noastre materiale, dar considerăm că numai săvîrșind această împletire a datoriei noastre, păstrăm cu fidelitate מִשְׁכַּח הַלֵּל „moștenirea obștii lui Iaacov”.

IAACOV ȘI LAVAN

Înarmat cu visurile tinereții, dornic să-și clădească un cămin în care Dumnezeu îi va dăruir pîine de mîncare și haine de îmbrăcat, modest în nevoi și îndrăzneț în idealuri, Iaacov pornește către casa lui Lavan, unde o va întîlni pe Rahel, aleasa inimii sale. Cîrînd, el va avea să se lovească de dușmănia lui Lavan, mult mai primejdioasă decît aceea a lui Esav. Esav îl urmărea cu sabia, dar intențiile sale erau cel puțin fătîșe și, ca atare, Iaacov, știa că trebuie să se ferească de el. Lavan este însă intruchiparea perfidiei. El îl întîmpină pe Iaacov cu prefăcută bucurie, îl îmbrățișează, îl sărută și îl numește fratele meu; în schimb, îl înșală în repetate rînduri, îi stoarce vîaga tinereții, îmbogățindu-se în urma muncii sale și nu încetează de a întrebuița limba lui ipocriziei.

Iaacov îndură, timp de 20 de ani, cu răbdare, tratamentul inuman la care a fost supus de către acel care era frate cu vorba și crunt exploatator cu fapta. În cele din urmă, el scutură jugul robiei de pe grumății săi. În explicația finală ce are loc între dinșii, găsim o admirabilă pagină biblică în care izbucnește cu pasiune clocotul de revoltă al omului trudit împotriva aceluia ce-i răpește rodul muncii sale.

„Cu ce am păcătuit, cu ce am greșit că mă pîndesti mereu?”

„Ziua m-a dorogit arșița și noaptea am îndurat frigul, iar somnul s-a desprins de pe pleoapele mele. Sînt de douăzeci de ani în casa ta. Te-am slujit patruzeci de ani pentru cele două fiice ale tale și șașe pentru oile tale. Mi-ai schimbat simbria de zece ori...” (Geneza 31).

Cu minie și dispreț, Iaacov îi aruncă în față lui Lavan întreaga sa neomenie, tot șîrul înșelăciunilor sale, toată suferința și umilința îngrădită de-a lungul anilor în care el a argatul considerat ca o vîltă bună doar de tras la jug. Iaacov părăsește casa lui Lavan cu soțiile și copiii săi și se îndreaptă spre alte meleaguri, cu speranța că își va putea croi o soartă mai bună.

Cel mai vechi manuscris al Bibliei

O foto-copie a celui mai vechi manuscris al Bibliei a fost prezentat în cadrul Expoziției internaționale a cărții ce a fost deschisă recent la Ierusalim.

Manuscrisul datează din anul 1008 și se află în păstrarea Bibliotecii din Leningrad. El a fost foto-copiat, cu încuviințarea con-

Recenta vizită în străinătate a Eminenței Sale d. Șef rabin dr. Rosen

Așa cum am anunțat, între 14—28 octombrie a.c. Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a făcut o călătorie în Danemarca și Franța, unde a participat la reuniuni ale unor importante organizații internaționale evreiești.

La Paris, în cadrul sesiunii comitetului de direcția (Governing Council) al Congresului Mondial Evreiesc, domnia sa a făcut o amplă expunere asupra activității Federației comunităților evreiești mozaice din R. S. România, precum și pe marginea problemelor generale ce se aflau pe ordinea de zi a sesiunii.

Expunerea Eminenței Sale d. Șef rabin și președinte al Federației Comunităților Evreiești Mozaice din R. S. România a fost urmărită cu mult interes de membrii comitetului. Ei și-au exprimat omagii față de libertatea religioasă pe care guvernul român o asigură tuturor cultelor, față de deplina egalitate de care se bucură populația evreiască din România, față de înțeleapta politică externă a României și a poziției sale în marile probleme internaționale.

Membrii comitetului au felicitat călduros pe Eminența Sa pentru realizările obștiilor noastre, pentru strădanile depuse ca instituțiile noastre de cult,

cultură religioasă și asistență să fie la înălțimea menirii lor.

La Copenhaga, unde a participat la sesiunea Consiliului european al comunităților evreiești, Eminența Sa a acceptat invitația ce i-a fost adresată de către E. S. d. dr. Bent Melchior, Șef rabinul Danemarcei și a rostit în ziua de sîmbătă 16 octombrie a.c., la sinagoga centrală din oraș, predica de Sabat Bereșit.

Șef rabinul Danemarcei și întreaga obște evreiască din Copenhaga au făcut o primire emoționantă păstorului nostru suflătesc. În cuvîntul de salut, d. Șef rabin dr. B. Melchior a subliniat marile merite ale d-lui Șef rabin dr. M. Rosen nu numai în raport cu obștea evreiască din România, ci a întregii vieți evreiești contemporane. D-sa a adresat un vibrant omagiu oaspetelui, solicitîndu-l să cinstească amvonul sinagogii din Copenhaga cu cuvîntul d-sale plin de învățătură și înțelepciune.

În acest număr publicăm un fragment din predica rostită de către Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

Vizita d-lui Moises Goldman din Buenos Aires

Zilele acestea a vizitat capitala dl. dr. Moises Goldman, membru al comitetului de direcție al Congresului Mondial Evreiesc, fost președinte al Federației Comunităților Evreiești din Argentina, una din personalitățile marcante ale vieții publice argentinene.

D-sa este în același timp și un distins om de știință în lumea medicală din America latină, iar activitatea d-sale pe diverse tărîmuri obștești a făcut să i se acorde recent premiul „Human rights” în Argentina.

În ziua de 10 noiembrie, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a oferit o recepție în localul Federației Comunităților Evreiești Mozaice, în cinstea oaspetelui.

În cadrul acestei recepții, conducătorul nostru spiritual a salutat călduros pe d. dr. Moises Goldman și a făcut o expunere asupra activității Federației. Totodată d-sa a evocat impresii din timpul vizitei făcute în Argentina, la invitația Federației Comunităților Evreiești din această țară, elogiînd instituțiile acesteia.

D. dr. M. Goldman a mulțumit și a adresat un omagiu respectuos Eminenței Sale și activității ce o deslășoară atît pe plan intern evreiesc, cît și pe cel al vieții evreiești internaționale.

Oaspetele a vizitat apoi diferitele instituții de cult, cultură iudaică și asistență socială ale Comunității noastre, rămînînd profund impresionat de cele văzute.

Notății la o carte

CANDELA CE NU SE STINGE

Am făcut o excursie în timp și spațiu. O excursie revelatoare.

Am făcut-o nu într-o bibliotecă bine asortată sau măcar în raftul care îi adăpostește pe fost-Zinov, pe Graetz, pe Dubnov, pe Klausner; ci în jurul unei singure cărți, care își are însă izvorul în nepuizabila sursă de lumină ce-i numără vîrsta în milenii: în lumina Torei.

Nu poate fi obositare o substanțială excursie cu atitea popasuri, fiecare în felul său: peste 60 de eseuri, toate acind drepti subiecti unici, iudaismul, credința adaptată împrejurărilor de astăzi, văzută cu ochii noștri de astăzi (fără concesii pe seama tradiției, a textelor sfinte), interpretări noi, moderne, originale „într-un domeniu în care de mii de ani nu mai există originalitate”, „teme vechi dar nu învechite”, nespuse de actuale. Evocări, portrete, schițe, poeme, jable; mîngietoare, unele, altele aspre, avertismente de la înălțimea armonizării dar și a umanismului.

Vom culege, la întimplare, câteva flori din această seră.

PE DRUMUL INTELEPTILOR

Te poți încălzi — spusese odată un țadic — acoperindu-te cu o blană: atunci îți este numai fie cald; te mai poți încălzi aprinzînd focul în sobă: atunci le este cald și celor din jurul tău. Obieci i-au fost hărăziți conducători spirituali care au învățat nu numai pentru ei

ci și pentru obiecte în fruntea cărora s-au aflat.

Marii noștri înțelepți, rabinii vestiți, „n-au fost numai senzele ale tradiției, au fost și crâncii vremurilor noi”. Au avut o dublă misiune: de preot și de profet. Nu s-au izolat — spune în carte — nici în turnul de fildeş al savantului, nici între cei „patru coși” ai învățării tradiționale, nici între zidurile sinagogii, nu și-au astupat urechile la zbuciumul și la frământările multăimii. De la Meir Leibus Malbim la Iacob Niemirov, trecînd pe la Meir Beck, Avram Beck, Azic Taubes, Bejalel Sfarai, M. Gaster..., aproape toți rabinii de frunte care au păstorit prin locurile noastre, conștienți de răspunderea ce apasă pe umerii lor, nu s-au limitat a fi doar conducători religioși. Nu s-au mulțumit cu cele aflate în cărți, au luminat poteci noi în desurările învățării și ale credinței, au pus într-o lumină nouă cărările vechi, au luminat mințile enoriașilor, le-au inflăcărat inimile: au fost cărturari de seamă, totodată meșteri ai scrisului și ai expunerii orale.

Pe această linie a mers și merge continuatorul lor, actualul șef rabin, autorul cărții recent apărute, „În lumina Torei”; prin întreaga sa activitate s-a pus în slujba obiecte de care răspunde, străduindu-se să facă o punte între istoria trecută și cea care se săvîrșește sub ochii noștri, între credința strămoșască și datoria către patrie, între cer și pămînt.

Nu este o misiune ușoară. Se ridică fel de fel de probleme pe care autorul nu le ocotește nici în carte:

— Cum poate colabora un rabin cu socialismul?

— Poate. Regimurile trecute, religioase, asupreau populația evrească; regimul de azi, ne-religios, acordă tuturor cetățenilor libertăți depline, inclusiv religioase.

— Cum pot evreii credincioși care de două mii de ani și de trei ori pe zi se roagă cu fața îndreptată spre Ierusalim, să fie cetățeni devotați ai țării în care trăiesc?

— Le-o cere credința, le-o cer profesiile, care încă în urmă cu două mii de ani le-au spus: „Străduiți-vă pentru pacea cetății în care trăiți! Fiți cetățeni loiali ai țării în care mîncăți pline și care vă primește pe pămîntul ei, fiți cetățeni loiali și devotați!”

Misiunea socială a rabinului nu este, deci, o derogare de la misiunea sa sfîntă: „el trebuie să vegheze ca obiecta să-și îndeplinească deopotrivă îndatoririle către Dumnezeu și către umanitate”. Numai astfel poate fi omul „asociatului lui Dumnezeu în opera de transformare a lumii într-un Paradis”.

DE CE Scriu RABINII

De ce scriu rabinii atitea cărți, de ce nu se mulțumesc cu predicile, cu sfaturi credincioșilor care îi soliciți?

De la prima noastră carte, Decalogul, purcede concepția noastră fundamentală: primul spiritual. „De-abia acum a început viața pentru tine, omule” a spus Domnul, încredințându-l Tablele leilor. Dacă prin evadarea din robia Iaraonică s-a născut poporul evreu, prin aceste Table s-a născut o învățătură nouă, s-a născut Tora. Odată cu decalogul a început însă și ura tiranilor împotriva Cărții; de-atătea ori ne-au fost sfărîmate Tablele legii, suferim de două mii de ani pentru că n-am acceptat să renunțăm la această mureață carte care s-a impus ca un bun al omenirii și al omeniei.

Despre altă carte a noastră, ce am mai putea adăuga dacă îi pronunțăm titlul: Biblia! „Doriți un leac pentru viață?” răsună odată, în piața unui oraș, o chemare. Și în fața multăimii nedumerite a fost prezentată o cărtică cu filele îngălbenite: străvechii Psalmi, „care au rămas și rămîn mereu noi, se află la căpătîiul tuturor religiilor”.

Cărți, cărți, cărți... Am avut „un mod propriu de a întîmpina încercările ivite în decursul vremurilor. N-au rămas în urma noastră nici capodopere arhitectonice, nici dălturi artistice. Am știut să ne folosim de miraculoasa forță, darul pe care l-am primit încă de la început: Cartea”.

Total, — arată autorul — totul au izbutit să ne ia cei care de atâtea ori ne-au nimicit. Un singur lucru n-au izbutit să ne smulgă, căci l-am păzit mai mult decât lumina ochilor: Cartea. Învățătura. „Cu cît am bătut mai mult, cu atît seeta noastră a devenit mai mare”.

Cărți, punți de hirtie. O vechie legendă ne zugrăvește drumul omenirii spre întîmpinarea lui Mesia. Pe un uriaș pod de hirtie tor pași oamenii spre vremurile păcii veșnice și ale fericirii nespuse; iar podul acesta de hirtie este simbolul uriașei forțe a învățării, temelie credinței.

A FI REALIST...

Răsfoim cartea mai departe.

— Leapădă-ți această credință care v-a adus numai chin! îi spunea un monarh spaniol unui mare demnitar al său, surprins de închiștie pe cînd învîpa Tora și condamnat pentru această la moarte.

— Nu pot. Mă împiedică lanțul...

„Lanțul împletit din tradiție și istorie, din credință și învățătură, din carte.”

În fiecare individ coexistă instinctul de conservare a persoanei și a colectivității din care face parte. „Cine cercetează istoria credinței iudaice și nu crede în minună este un realist” spune un mare gânditor evreu.

Nu mai că, vedeți dumneavoastră, „contactul unora cu iudaismul e doar la zile de sărbătoare”. Pentru aceștia, mai cu seamă, cartea din care spicim este o sărbătoare, o punte între toate sărbătorile.

ÎNTREBĂRI... ÎNTREBĂRI...

Poate că sînt subiectiv dar semnificația sărbătorilor noastre, așa cum e talmăciată în această carte, mi se pare mai actuală ca ori-cînd; parcă în zilele noastre și pentru zilele noastre au fost create aceste sărbători!

Căci sărbătorile, acești „munși jalnici” ai credinței, nu preamăresc fapte de arme sau eroi sau personalități ci aniversează evenimente din viața colectivității, năzuințele ei, dorința de belșug, pacea.

„Ishak și Ismael trebuie să rămînă frați”, ca înaintașii lor, „ce păcătuesc o generație poate îndrepta cealaltă”, „un singur fanatism: adevărul”. Nu două tabere distincte, „nu zi și noapte, noțiuni absolute, categorice, ci seară și dimineață, termeni ce exprimă relațiile”, speranță, împăcare.

„Căci lumea aceasta nu e o circumnă”, „există un ochi care vede, o ureche care aude”, „fiecare să strîngă alții cît poate să mînuie” De ce?

— De ce la o întrebare, noi evreii răspundem cu o întrebare?

— Pentru că avem mai multe probleme decît oricare alt popor.

Dar întrebări își pun toate popoarele. V-a venit vremea în care umanitatea s-a izbit cu rezolvă toate problemele, să pătrundă toate tainele naturii și să nu mai lase nici o întrebare fără de răspuns. Atunci, numai atunci, noi evreii nu vom mai răspunde la o întrebare cu altă întrebare.

PRILEJ DE ADINCA MEDITARE

În lumina Torei, sumedenie de fapte și idei se perindă în paginile cărții, subiectele cele mai felurite, toate pîrîșele se varsă însă în același torent.

Prilej de adincă meditare (și desfășurare) sînt portretele unor cărturari: M. L. Malbim, I. Niemirov, Salom Alehem, I. Peliz etc. cu și ale unor personalități în slujba omeniei, „dreptii celorlalte popoare”: Dr. Petru Groza, Gala Galaction... Pentru că un mare îndemîn la omenie este întreaga această carte; și, în lumina Torei, nici nu putea fi altfel.

Iată numai cîteva aspecte, poate nu cele mai esențiale sau, în orice caz, nu toate cele esențiale, iată cîteva reflecții ce și le poate sugera o asemenea carte.

Unele pagini, cu deosebire, le-am recitit și iar le voi reciti: Dansul cu cartea, Had Gadia — povestea iedului; Monumentul iadului; Rădăcinile bunului mășlin; Pace vouă, soli ai păcii; Candela ce nu se stinge...

SFÎRȘIT ȘI ÎNCEPUT

Ultimul a fost todeauna și primul...

„În ziua în care a murit, în aceeași zi s-a născut Moșe” (sfîrșitul bunei de lui e și apogeeul vieții sale, ziua în care s-a născut învîștă-tura și pilda sa);

„Luna Elul nu este numai un final ci și un preludiv ea ne îndreptă privirile spre ceea ce am scăzut din viață dar ni le și întoarce spre viitor, spre anii pe care ne pregătăm să-i adăugăm la existența noastră”;

„Sub baldachinul pășesc în ziua de Simhat-Tora doi „miri”: celui dintîi i se citește ultimele pasaje din Tora. S-ar părea că e un final. Nu s-a stins însă ecoul acestora, cînd cel de al doilea „mire” capătă deosebita cinste de a i se citi cele dintîi versete biblice. Sfîrșitul e un început. Crepusculul se identifică cu aurora”;

„Mesia s-a născut în clipa în care se prăbușea Templul”, „printru ruinele jumegește s-a ruit o nouă viață”;

„din Bet-Hamidkaf a rămas un singur zid, dar de la el a pornit renașterea, reînălțarea; „Pomenim memoria sfinților martiri de pe „Struma” cu această splendidă concepție a înțeleptilor noștri: ziua morții lor, nenunțările zile de pomenire a morților ce au umplut filele calendarului nostru, sînt tot atîtea zile în care s-a născut și trăiește puternic credința noastră în viață”...

Priviți supracoperta cărții pe care o sărbătorim: o menora în care licărește, simbolice, o flăcără.

De-atătea ori o singură flăcără a ținut trează credința...

„Și ne trezeam citind și socotind din nou de la dreapta spre stînga și au luat-o mereu de la capăt: ultima lăcărare a devenit prima. Și iarăși au prins să strălucească toate cele șapte brațe ale menorei.

„În lumina Torei” este o asemenea lumină,

MARIUS MIRC

INVENTIE ROMANEASCA
PENTRU PREINTIMPINAREA
ACCIDENTELOR ÎN MINE

După cercetări asidue, la Institutul de cercetări științifice pentru protecția muncii a fost realizat un dispozitiv pentru protecția împotriva punerilor la pămînt a liniilor de tracțiune electrică de curent continuu.

Dispozitivul de protecție este aplicabil la rețelele electrice subterane care alimentează locomotivele ce transportă oameni sau cărbune, ca și la orice alt tip de locomotivă cu troleu. El semnalizează optic sau acustic producerea unui scurt circuit provocat de căderea firului de contact pe șina de cale ferată.

Experimentarea dispozitivului de protecție în condițiile rețelei de tracțiune a dat rezultate bune, astfel încît dispozitivul a fost înregistrat ca invenție la OSIM și în prezent se iau măsuri de generalizare a lui.

UNIVERSITATEA
DIN BRAȘOV

Printr-un decret al Consiliului de Stat s-a înființat, începînd cu anul universitar 1971—1972, Universitatea din Brașov. În cadrul ei vor funcționa următoarele facultăți: Facultatea de mecanică, Facultatea de tehnologia construcțiilor de mașini, Facultatea de silvicultură și exploatarea pădurilor, Facultatea de industrie lemnului, Facultatea de matematică și informatică, Facultatea de fizică-chimie, Facultatea de științe naturale și agricole, Facultatea de muzică.

LOCUINȚE NOI

În acest an, constructorii de locuințe din județul Hunedoara au predat în diferitele localități un număr de aproape 2.300 noi apartamente.

Un ritm intens în înălțarea noilor construcții se remarcă în municipiul Deva, unde au fost predate beneficiarilor 677 apartamente. Totodată, de confortul noilor locuințe înălțate în acest an se bucură 605 familii de mineri din Valea Jiului — Petroșani, Lupeni, Vulcan, Urziceni etc.

Recent, la Hunedoara — unde numărul apartamentelor predate în acest an se ridică la peste 700 — au început lucrările de construcție la un nou ansamblu de locuințe — microraionul nr. 6 Nord — care va totaliza în final 830 apartamente.

ZONA INDUSTRIALĂ
A ZALĂULUI

Pe platforma industrială a orașului Zalău avansează în ritm susținut lucrările de construcții-montaj.

La întreprinderea de produse ceramice a fost ridicată cea de-a doua hală, iar linia tehnologică nr. 1 funcționează de pe acum la parametrii înscrși în grafice. Alături de această mare unitate economică a Sălajului se înalță halele noii fabrici de armături metalice. Pe aceeași platformă se construiește o mare filatură de bumbac, aflată în prezent în stadiul ultimelor finisaje. Centrala de zonă, care va deservi cu energie termică întreaga platformă industrială, se află de asemenea într-un stadiu avansat.

F. ADERCA

S-au împlinit anul acesta 80 de ani de la nașterea scriitorului și publicistului F. Aderca. Iar la 12 decembrie se vor împlini 9 ani de la moartea sa.

În studiul recent apărut: Literatura română și expresionismul (Editura Eminescu, 1971), Ovid S. Crohmălniceanu îl integrează acestui curent, față de care „Felix Aderca, spirit mobil și bătaios, gata să se inflăcăreze repede pentru toate „nouățile”, arătase un interes mai viu ca oricine” (pag. 144).

Dintre cărțile sale au fost retipărită în 1967, volumul de interviuri Mărturia unei generații și romanele Revoltă și Domnișoara din strada Neptun, prin grija devotatei sale tovarășe de viață, scriitoarea Sanda Movilă, — decedată anul trecut. Sarcina de a reda circuitului public opera acestui scriitor, a revenit acum Jiului său, Marcel Aderca — căruia F. Aderca îi consacră, prin 1935, savuroasele foiletoane publicate în „Adevărul”, sub titlul „Arta de a fi tată”, parafrază bucolică a titlului „L'art d'être grand-père”...

Astfel, Jiul său a predat revistei „Viața Românească” manuscrisul inedit al piesei în 4 acte Muzică de balet, care a apărut în Nr. 3 din 1971; iar acum a făcut să apară un volum de poezii ale lui F. Aderca, intitulat Murmurul cuvintelor (editura Minerva 1971).

O obîrșie din cele mai dramatice și în împrejurări ceridice din viața lui F. Aderca are piesa Muzică de balet, așa cum atestă nota ce însoțește titlul publicat în Viața Românească.

În zilele lui ianuarie 1941, în timpul prigoanei fasciste, — lipsit de posibilitatea de a scrie și înlăturat din slujba de funcționar la Ministerul Mucii, pe care o deținea din 1920 (fapt ce a prilejuit admirabilul om și scriitor care a fost Perpetușcuș, publicarea unui curajos articol de protest) F. Aderca se duce la Comunitatea evreilor spre a se interesa de o slujbă, dar pînă înăuntru, găsește acolo legionarii care ocupaseră clădirea. Așteptînd, împreună cu alți evreii în aceeași situație denodată din lesne de prevăzut, scriitorul aude o muzică de pian ce venea de la etaj și care îi bi-cușie obsedant nervii. Scăpînd ca prin minune, Aderca scrie piesa Muzică de balet, pe portativul cutremurătoarelor clipe ce trăiesc. Se simțea, desigur, „ca un tăciune salvat din foc”, cum spune profetul Zebaria... Toată viața sa, de altfel, a trăit și a ars ca o flăcără. Făcîndu-și o limbă din cele mai mîlădoase și mai expresive, încercîndu-și talentul în toate genurile literare, ca și în filozofie, în critică, în estetică, F. Aderca a fost profund atașat de țara în care s-a născut și de cărei frumusețe e pătrunsă întreaga operă.

Îl revăd cu ochii amintirii, la Botoșani, cînd, dintr-un Strul dezertor al lui Rebreanu, în modesta sală „Zinov” vieții... — ca invitat al Asociației culturale a femeilor evree.

E mult de atunci...

ANGHEL CORBEANU

În timpul domniei lui Cyrus...

În Iran s-au desfășurat recent mari serbări în cinstea aniversării a 2500 de ani de la întemeierea monarhiei persane de către Cyrus al II-lea, cel Mare.

După ce răstoarnă de pe tron pe regele Mediei, Astyages, îl înfringe pe regele Lydiei, Croesus, și cucerește Babilonul, devine stăpînul întregii Asii occidentale, dîrind un imperiu care va dăinui două secole.

Om înțelept și conducător elarvăzător, Cyrus cel Mare n-a încercat niciodată să subjuge spiritele și conștiința popoarelor din vastul său imperiu, ci dimpotrivă a arătat respect și înțelegere pentru datinele, convingerile și instituțiile lor.

Cu domnia lui Cyrus cel Mare, începe o pagină luminoasă în istoria evreilor: reînnoirea din robia babiloniană și reînălțarea Templului din Ierusalim, care fusese distrus cu șaptezeci de ani înainte, de către Nebucadnezar, regele Babilonului.

Iată cum relatează cartea lui Ezra acest eveniment istoric:

„În cel dintîi an al lui Cir, împăratul perșilor, eu și se împlinească cuvîntul Domnului, roșit prin gura lui Ieremia. Domnul a trezii dubul lui Cir, împăratul perșilor, care a pus să se facă prin cin grai și prin scris vestirea aceasta în toată împărăția lui: „Așa vorbește Cir, împăratul perșilor: „Domnul, Dumnezeul cerurilor mi-a dat toate împărățiile pămîntului, și mi-a poruncit să-l zidesc o casă la Ierusalim, în Iuda.

Cine dintre voi este din poporul Lui, Dumnezeu lui să fie cu el, și să se suie la Ierusalim, în Iuda, și să zidească acolo Casa Domnului, Dumnezeului lui Israel! El este adevăratul Dumnezeu, care locuiește la Ierusalim.

Oriunde locuiesc rămășițele din poporul Domnului, oamenii din locul acela să le dea argint, aur, avere, și vite, pe lingă darurile de bunăvoie pentru Casa lui Dumnezeu, care este în Ierusalim.

Capii de familie din Iuda și Beniamin, preoții și leviții, și nume toți aceia al căror duh l-a trezit Dumnezeu, s-au sculat să meargă să zidească la Ierusalim Casa Domnului.

Și toți cei dimprejurul lor le-au dat lucruri de argint, de aur, avere, vite și lucruri scumpe, afară de toate daturile de bunăvoie.

Împăratul Cir a dat înapoi ineltele Casei Domnului, pe care le luase Nebucadnezar din Ierusalim și le pusese la casa dumezeului său.

Cir, împăratul perșilor, le-a scos prin Mire-dat, vistiernicul, care le-a dat lui Șesbațar, vevodul lui Iuda. Iată-le numărul: treizeci de lighene de aur, o mie de lighene de argint, douăzeci și nouă de cuțite, treizeci de poire de aur, patrusute zece poire de argint de mîna a doua și o mie de alte unelte. Toate lucrurile de aur și de argint erau în număr de cinci mii patru sute. Șesbațar a adus tot din Babilon la Ierusalim, împreună cu cei ce s-au întors din robie.”

Către cititori,

Rînnoiți-vă din timp abonamentul pe anul 1972, spre a vă asigura primirea în continuare a revistei la domiciliu.

Costul abonamentului este de:

24 lei pe 12 luni;
12 lei pe 6 luni.

Plata se face la casieria F.C.E.M. din str. Sf. Vineri nr. 9 sau prin mandat poștal, pe adresa: F.C.E.M., str. Sf. Vineri nr. 9, cont B.N.R. 49.8.01.000, Sector 4, București.

meridione

MINERITUL ACUM 3400 DE ANI

Cu prilejul săpăturilor efectuate la Timna pentru cercetarea vechilor mine de acolo a fost scos la lumină un tezaur de unelte și bijuterii de aramă, vase de pămînt, fragmente de faianță, coliere, precum și o mască votivă a zeiței Hator. Ulterior s-au găsit și alte obiecte, unele cu inscripții hieroglifice, care atestă că pe locul acela a existat cîndva un templu păgîn.

Continuîndu-și cercetările, arheologii au dat de urme materiale care dovedesc că templul fusese distrus și reînălțat de mai multe ori, iar la urmă transformat într-un sanctuar midianit.

Inițial, templul a fost construit de către Sethos I., tatăl lui Ramses al II-lea, între anii 1318—1304 î.e.n. A fost apoi reînălțat, în timpul lui Ramses al III-lea, între anii 1198—1166 î.e.n. Cam prin anul 1160, un cutremur de pămînt a distrus din nou templul, care a fost refăcut, de data aceasta de către populația autohtonă, midianiții. Transformat în sanctuar, acoperit cu o pinză înmășă, în chip de cort, templul conținea un sir de pietre verticale, o masă care servea drept jerefelnice și o încăpere mică. Sfînta sfîntelor. În interiorul ei se afla un singur obiect: un șarpe de aramă cu capul aurit.

Această descoperire pune în evidență afinitatea dintre civilizația semînției careia i-a aparținut cîndva templul de la Timna și vechia civilizație ebraică. Într-adevăr, se știe că șarpele este un vechi simbol ebraic. El ocupă un loc însemnat în episodul înșelării din rai, iar ulterior îl găsim și în alte momente dramatice.

Așfel, spre sfîrșitul primei epoci de desert, nemulțumiri de insuficiența alimentelor, cele 12 triburi ebraice au început să cîrtească împotriva lui Moșe și a lui Dumnezeu. Referitor la acest episod, Biblia ne spune că „Atunci a trimis Domnul asupra poporului serpi veninoși, care mușcaseră poporul și a murit mulțime de popor din fiii lui Israel” (Numeri 21.6). Cîndu-se de fapta lor, l-au implorat pe Moșe să ceră lui Dumnezeu să îndopăteze șerpii. Și Moșe a făcut precum l-a învîțat Dumnezeu: a făcut un șarpe de aramă pe care l-a fixat pe un stîlp. Cel mușcat de șarpe era pus să privească șarpele de aramă și în acest fel supraviețuia. Ulterior șarpele de aramă a devenit un obiect de adorație, pînă ce a fost distrus de către profetul Ieșaiahu.

Comentatorii Toroi explică pedeapsa de trimiteră șerpilor în felul următor: Cînd Dumnezeu a aflat că șarpele a îndemnat-o pe Eva la neascultare, i-a spus: „Pentru că ai făcut aceasta, blestomat să fii între toate animalele și între toate fiarele cîmpului, pe pîntece să te tîrîși și tîrîni să mîînți în toate zilele vieții tale!” (Geneza 3.14). Fiii lui Israel care nu au învățat nimica din greșala șarpeului și au cîrțit împotriva lui Dumnezeu, au fost pedepsiți prin învîțarea șarpeului, primul care a păcătuit.

Cercetătorii au ajuns la concluzia că minele din Timna au funcționat în timpul lui Moșe

Vestigii arheologice scoase recent la lumină

și al exodului. Templul scos la lumină de arheologi, care în ultima sa fază devenise un sanctuar midianit, stabilește o legătură cu cultul midianit al șarpeului de aramă din timpul exodului. Deci minele din Timna nu au, fost deschise în timpul lui Solomon, cum s-a crezut pînă acum, ci cu mult înainte. Ele par a fi din secolul al XIV-lea î.e.n. și au fost exploatate de către expedițiile faraonice din dinastia a XIX-a și a XX-a, împreună cu populația locală, triburile midianite și kenite.

Descoperirea de la Timna constituie deci prima mărturie reală despre perioada exodului și atestă legătura dintre ritualul din perioada vieții nomade, așa cum a fost însușit de Moșe și cultul reprezentat de Ietro, preotul midianiților.

În ce privește exploatarea minelor, ea datează din secolul al XIV-lea î.e.n., deci cu mult înaintea perioadei regilor (secolul al X-lea î.e.n.). Instalațiile, unelte, furnalele primitive și toate celelalte obiecte găsite acolo p_rmit să se studieze progresul metodelor de producere a cuprului, fiind o contribuție la istoria începuturilor acestei industrii.

Cercetările ulterioare au dus la descoperirea altor mine de aramă în localitatea Beer Ora, la sud de Timna. Astfel s-a pus capăt controversei stîrnite de descoperirea că minele din Timna nu au fost exploatate de Solomon, stabilindu-se că acesta se aprovizionă din această regiune cu metalul necesar îndelungatelor sale războaie.

Evreii din Canada

Porciv ultimelor statistici, în Canada trăiesc 270 000 de evrei, dintre care 113 000 la Montreal și 96 000 la Toronto. Un număr important de evrei trăiește la Quebec iar restul sînt rîspîndiți în diferite localități, pînă la îndepărtatul Vancouver.

Marea majoritate a comunităților este formată din evrei de rit așkenazit; la Toronto există însă o comunitate sefardă, formată din evrei proveniți din Tanger, Casablanca, Gibraltar, avînd o sinagogă proprie.

Primele așezări evreiești în Canada datează din anul 1750. Mulți dintre primii veniți aveau nume sefarde ca: Uriel Moresco, Manuel Gomez, Joseph Biryana, Emanuel de Cordova, Fernandez de Fonesca, Hananiel Garcia. Noii veniți s-au instalat în regiunea St. Lawrence, între anii 1750—1763. În anul 1768 a fost înființată prima sinagogă. Dezvoltarea comunității a creat nevoia construirii unei sinagogi mai mari la Montreal, care a fost sfințită în anul 1838. Din anul 1847, rabinul acestei comunități a fost Abraham de Sola, apoi fiul său, Meldola de Sola. La Montreal, prima sinagogă, denumită „Holy Blossom Synagogue” a fost inaugurată în anul 1856, cînd comunitatea — formată din evrei proveniți din Anglia, Germania și țările Europei de răsărit — număra 2 500 suflete.

PELERINAJ

La Fort Breendonk (Belgia) a avut loc un pelerinaj în memoria victimelor nazismului care au pierit în lagărul de concentrare ce a funcționat în anii ocupației. Cu acest prilej a avut loc ceremonia înmărmării unei urne cu cenușa a victimelor nazismului din alte localități din Belgia.

Ecouri din presă

Ziarul „Uj Kelet” din Tel Aviv a publicat într-un număr recent următoarea relatare:

„La București a apărut un Luah în trei limbi (română, idîș și ebraică), cuprînzînd o sută de pagini. Luahul pe anul 5732 al Federației Comunităților Evreiești Mozaice din R.S. România este împodobit de un desen cu temă religioasă de Marc Chagall.

Partea calendaristică propriu-zisă a Luahulului cuprinde 12 pagini. Celelalte 88 de pagini conțin principalele rugămini evreiești — scrise cu litere ebraice și latine: „Sema Israel”, „Kadiș” și „Izkor” ca și textele binecuvîntărilor ce se rostesc în fața Torei, la îmbrăcarea talsului și a filacterelor, la aprinderea luminărilor. De asemenea, Luahul cuprinde Decalogul, cele 13 principii — formulate de Maimonide — ale credinței mozaice, descrierea caracteristicilor calendarului evreiesc, datini și obiceiuri pentru cele 12 luni ale anului 5732, povestiri care de care mai frumoase din folioarele Talmudului — „Cînd a fost să fie creat omul...”, „Caracterul omului” etc. — 37 de înțelepte și spirituale aforisme talmudice, explicarea însemnății sărbătorilor de Roș Hașana, Iom Kipur, Sucot, Simhat-Tora, Hanuca, Hamișă-Asar-hisvat, Purim, Pesah, Lag Bomer, Seder si

bineînțeles importanța Șabatului. Calendarul mai cuprinde prescripții referitoare la ritualul rugăciunii mozaice și al alimentației, cunoștințe utile despre Bar Mițva, filacteri și mezuza. Găsim în paginile Luahulului ora exactă a aprinderii luminărilor în fiecare ajun de Șabat al anului 5732, adresa și numărul de telefon al restaurantelor rituale din București, Arad, Oradea, Timișoara, Cluj, Botoșani, Galați, Doroboi, Iași și al caselor de odihnă din Eforie Nord, Borsec și Cristian.

Un alt articol al ziarului „Uj Kelet” poartă titlul „Grija comunităților din România pentru bătrîni”. Articolul prezintă cititorilor săi căminul pentru bătrîni al evreilor din București, casele rituale de odihnă de la Eforie Nord, Borsec, Cristian, precum și restaurantele rituale, menționînd că celor nedepasabili minicarea li se trimite la domiciliu. Autorul articolului relatează că enoriașii bolnavi și bătrîni primesc cu regularitate din partea Federației Comunităților Evreiești Mozaice un ajutor social constînd din bani, alimente, îmbrăcăminte, combustibil, asistență medicală, medicamente. Articolul are ca ilustrație o fotografie, înfățișînd casa rituală de odihnă din Borsec.

ONEG ȘABAT

În seara zilei de vineri 5 noiembrie a.c. (Leil Șabat Vaiera) la restaurantul ritual al Federației Comunităților Evreiești Mozaice a avut loc un tradițional Oneg Șabat.

În jurul meselor împodobite au luat loc conducătorii Federației și ai Comunității Evreilor (Mozaică) din București, cursanții ai Talmud Torei, corul aceleiași instituții. Sub condu-

crea talentată a maestrului Haim Schwartzman au fost intonate zemirot, cântece dedicate Sabatului.

Eminența Sa d. Șef rabin a rostit prelegerea: „Avraham — cel dintîi evreu, cel dintîi cetățean al umanității”, talmăcire a pericopei Sabatului în lumina unor înalte principii etice.

A fost cu adevărat o desfătare sufletească.

Rabi Hasdai Ibn Saprut

O mare influență asupra culturii sefarde evreiești a exercitat rabi Hasdai Ibn Saprut (915—970).

S-a născut în Cordova; a studiat asiduu Biblia și Talmudul, dar și literatură arabă și medicină. Cunoștea și latina, precum și limba vorbită de creștinii din orașele Spaniei nordice.

Abdul Rahman III l-a numit medicul său personal și obișnuia să-l consulte în chestiuni de stat. Datorită cunoștințelor sale lingvistice, rabi Hasdai îndeplinea oficiul de interpret între cașii și soliile străine ce soseau la Cordova.

După moartea lui Abdul Rahman, rabi Hasdai a devenit sfetnicul califu-

lui Hakim I. El s-a folosit de poziția sa spre a interveni în favoarea coreligionarilor săi.

Într-un rind, Abdul Rahman a folosit o expresie jignitoare la adresa creștinismului, într-o scrisoare adresată împăratului Otto I. În răspunsul pe care l-a trimis prin solul său, împăratul se exprimă jignitor la adresa Islamului. Aflind despre aceasta, califul refuză să-l primească. Dorind să aplaneze neînțelegerea dintre cei doi monarhi, rabi Hasdai îl îndemnă pe trimisul german să ceară de la împăratul său o altă scrisoare, în care să fie înlăturată expresia ofensatoare. Mai târziu, solul împăratului mărturisă că nu-l fusese dat să cunoască un om mai înțelept ca rabi Hasdai.

BRIT IVRIT OLAMIT

Citiți în pagina 12-a textul în limba ebraică.

Masa umbrelor

A murit, la Bnei Brak, în al 82-lea an al vieții, rabinul Wolf (Zev) ben Mordehai Isser, unul din acei modesti dar pasionați îndrumători spirituali care au animat viața colectivităților evreiești din Moldova, în prima jumătate a secolului.

Bun cunosător al cârților tradiționale, Wolf Isser a dat el însuși lucrări de popularizare și culturalizare, în limbile idiș și ebraică. Rezultate prețioase a consemnat într-o lucrare pe urma cercetărilor în cimitirul vechi evreiesc din Bacău, orașul unde a trăit și a lucrat. În anul 1930 publică „Reflexii asupra iudaismului și evreimii”. Peste un an apare cu o plăchetă de versuri — parte în ebraică, parte în idiș. Lată în traducere liberă, sper fidelă, versurile care încheie plăcheta:

Vestim popoarelor serviciul divin
Pentru pace și iubire, slavă!
Căci scris este, precum știm;
Izgădel veședeaș umeraba!

Asistam, în urmă cu opt-nouă luni, la invocarea de către bătrîn a unui „dieduc”, într-o discuție aprinsă cu fiul său, Arie. Auzul îi slăbise, dar judecata și velenităle îi erau întoate. A ținut să-mi arate o ediție rară — un exemplar vechi de secole, din „Călăuza rătăcitorilor” a lui Maimonide. Pe marginea „Călăuzei” ne-am prins într-o discuție despre rigorile parabolice și subtratul cuvintelor, preocupările noastre învîlindu-se pe această problematică vechi dar și foarte modernă.

„Febbruarie, acest an.” Ploua torențial la Bnei Brak. Cei doi nepoți ai lui Zev Isser veneau de la școală cu ghiozdanele supraincercate. Ploaie piezișe, avănă; răzbătea pînă în ghiozdane. Și casa, departe. Bunicul însă locuia la doi pași de școală. Au dat năvală în încăperea nepoților, aducînd cu ei prospețime și pripeală. Și-au aruncat ghiozdanele într-un colț și au zburat pe ușa afară. Fiind ora prînzului, bunul simț i-a sfătuit să dispară cît mai repede; altfel ar fi însemnat că s-au invitat la masă... Bătrînul îi căuta cu privirea, avid. Tocmai lucra la pregătirea ideilor și documentației pentru cuvîntările celor doi băieți (gemeni); se apropia festivitatea împlinirii vârstei majoratului lor religios. A fost, poate, ultimul travaliu al lui Wolf Isser. A urmat suferința fizică. Și întinericul.

Wolf Isser a trăit în lumină și a răspîndit lumină. Acum douăzeci de ani, la București, prin nora lui — sora mea — Olga, mi-a dăruit o masă. O masă simplă, cu scrijeliri pe fața ei, din tinerețe: „W.I. Masa la care a meditat — și a sperat — pentru oameni, Zev (Wolf) Isser. Masa aducerii aminte.

M. MARCIAN

SACRIFICAREA LUI ITHAC

Într-o zi, fiul lui Adam se răzvrătă împotriva lui Dumnezeu; Satan veni printre ei pentru a se răvrăti împotriva lui Dumnezeu și pentru a învinui pe fiul lui Adam în fața lui Dumnezeu. Și Dumnezeu întrebă pe Satan: „de unde vii?” Și Satan răspunse lui Dumnezeu: „Am colindat pămîntul în lung și în lat. Și Domnul îl întrebă pe Satan: „Și ce ai zăcut?” „Am colindat pămîntul și te slujesc și te invoc atunci cînd au ceva să-ți ceară. Dar după devăr, că fiul acestora te slujește și te invoc atunci cînd au ceva să-ți ceară. Dar după ce le-ai dat ceea ce au cerut se întorc de la tine, te părăsesc și încetează de a te chema. Nu l-ai văzut pe Avraham, fiul lui Tereh? La început, cînd nu avea fiu, te-a slujit, ți-a ridicat altare pretinzîndu-și de a-ți fi un fiu, a numit cu numele tău toți fiii săi. Acum, cînd i-a născut un fiu, Ithak, te părăsește. A făcut un mare ospăț pentru toată lumea și l-a uitat pe Dumnezeu. Căci nu ți-a adus nici un sacrificiu de ardere de tot, nici o jertfă de recunoștință, nici un bou; nici un miel, nici o capră din cele pe care le-a sacrificat atunci cînd l-a înțecat pe fiul său. Și astfel, de la nașterea fiului său, nu ți-a ridicat nici un altar și nu ți-a adus nici un sacrificiu pe altar; cînd a văzut că i-ai dat ceea ce ți-a cerut, te-a părăsit”. Și Dumnezeu zise lui Satan: „L-ai observat bine pe robul meu Avraham? Nu e pe lume cineva cîștit ca el, care să meagă neabătut pe căile mele, în frica lui Dumnezeu și ferindu-se de rău. Dacă îi spun: „Oferă-mi pe Ithak, fiul tău, drept ardere de tot”, nu mă va refuza de parcă i-ai spune: „Adu-mi un sacrificiu de ardere de tot din vite mici sau vite mari.”

Satan răspunse Domnului și zise: „Doamne, stăpîne, vorbește-i lui Avraham așa cum ai vorbit acum și vom vedea dacă nu se va îndepărta de azi înainte de cîvîntele tale”.

După aceea Dumnezeu îi vorbi lui Avraham zîcîndu-i: „Avraham!”. Și Avraham răspunse: „Iată-mă!” Și Domnul zise: „Iată pe fiul tău unic, pe care îl iubești, pe Ithak, dare, cu el în ținutul Moria și jertfește-mi-l mie în ardere de tot pe unul dintre munții pe care îți va apare un nor strălucitor”.

Și Avraham își spuse în inima sa: „Cum să fac spre a despărți pe Ithak, fiul meu, de Sara, mama lui, pentru a-l aduce lui Dumnezeu drept sacrificiu de ardere de tot?”. Și Avraham intră în cort, se așeză în fața Sarei și îi grăi cu aceste cuvinte: „Fiul nostru s-a făcut mare și nu a învățat să-l slujească pe Domnul. Și iată că mine mă voi duce cu el la Sehem și la Ever și acolo va afla căile Domnului; ei îl vor învăța să-l cunoască pe Dumnezeu, cum să se roage în fața lui în orice clipă pentru ca acesta să-l răspundă, îi voi explica religia lui Adonai, Dumnezeul lui.”

Sara zise: „Bine ai vorbit. Totuși să nu îndepărtezi pe fiul meu de mine, să nu stea acolo multe zile, căci sufletul meu este legat nespus de al lui.” Și Avraham zise Sarei: „Roagă-te lui Dumnezeu să ne aibă în grijă”. Și Sara îl luă pe Ithak, fiul ei, și ea și îl rămase lingă ea toată noaptea. Ea îl sărută și îl îmbrățișă: îi dădu sfaturi pînă dimineața și îi zise: „Fiul meu, cum va putea sufletul meu să se despartă de tine? Îl îmbrățișă, îl sărută și plînsă împreună cu el. Și Sara îl încredință lui Avraham, călău său, spunîndu-i: „Stăpîne, ai grijă de fiul tău, țin-te ochii ațintii asupra lui, căci nu am alt fiu nici altă fiică decît pe el. Pentru numele lui Dumnezeu, nu-l părăsi! Dacă i se face foame, dă-i să mănînce pîine; dacă îi e sete, dă-i să bea apă. Nu-l lăsa să meagă pe jos, nici să stea în soare. Nu-l părăsi și nu-l lăsa să meagă singur pe drum; nu-l contrazice cu nimic din ceea ce va spune și fă tot ce-ți va cere”.

În noaptea aceea Sara plînsă, plînsă mult în preajma lui Ithak și îi dădu sfaturi pînă dimineața. Dimineața, Sara lăsa vestiminte bune, cele mai bune și mai frumoase care se aflau în casă, îi îmbrăcă cu ele pe fiul ei Ithak. Pe cap îi puse o tiară, iar pe umeri fixă o piatră prețioasă. Le dădu provizii pentru drum. Apoi Ithak și tatăl său plecară. Cu ei plecară și oameni de ai lor, ca să le arate drumul. Sara își săi petrecea. Dar ei îi spuseră: „Întoarce-te în cortul tău!”. Auzind cuvintele lui Ithak, Sara plînsă, plînsă mult și Avraham, soțul ei, plînsă cu ea. Ithak, fiul ei, plînsă și el cu ea, plînsă mult cu ea, și cei care ieșiseră să-i petreacă plîmsoară și ei. Sara se agăță de Ithak, îl îmbrățișă și îl strîmbe la pieptul ei; îl sărută și plînsă din nou cu el. Sara zise: „Cine știe dacă o să te mai văd vreodată?” Și plînseră din nou, Avraham, Sara, Ithak și toți care îi conduceau. Apoi Sara se desprinde de Ithak cu un geamăt puternic iar toate slujnicele și slujitorii se întoarseră cu ea în cort.

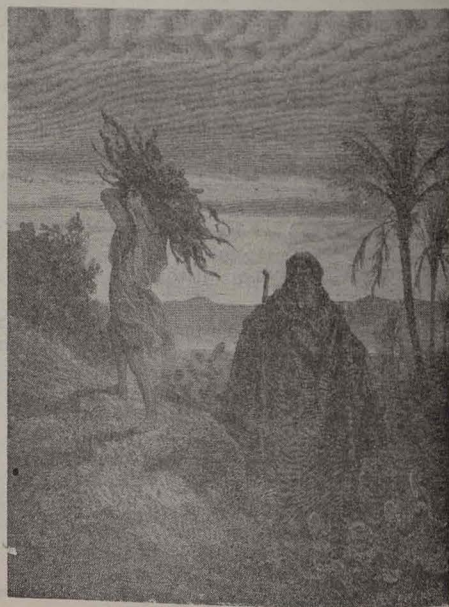
Iar Avraham se duse cu fiul său Ithak pentru a-l aduce jertfă, ardere de tot lui Dumnezeu. Avraham luase cu el doi băieți, pe Ismael, fiul lui Agar și pe Eliezer, servitorul său. Mergeînd împreună pe drum, tinerii vorbeau între ei și Ismael zise lui Eliezer: „Iată că Avraham, tatăl meu, îl duce pe Ithak pentru a-l oferi drept ardere de tot lui Dumnezeu, așa cum acesta i-a poruncit. Și cînd o să se întoarcă o să-mi dea mie tot ce are și ce o să rămînă după el, căci eu sînt primul lui născut”. Eliezer îi răspunse lui Ismael zîcînd: „Avraham te-a gonit pe tine și pe mama ta și a jurat să nu moștenească nimic de la el și să nu-ți dea nimic. Mie îmi va da tot ce are, toată bunătatea lui o va revărsa asupra servitorului credincios al casei, căci l-am servit și zi și noapte și am făcut tot ce mi-a cerut. Mie îmi va lăsa moștenire după moartea sa tot ce are”.

Și s-a întîmplat că în timp ce Avraham și Ithak mergeau pe drum, veni Satan care luase chipul unui om foarte bătrîn, umil și amărît. Se apropie de Avraham și îi zise: „Nu ești prost sau crud de te duci să-i faci așa ceva fiului tău unic? Oare Domnul ți-a dat un fiu la bătrînețe ca să-l sacrifici degeaba? Vei merge de pe fața pămîntului pe fiul tău unic? De fapt, ești sigur că ai auzit bine? Căci lucrul ăsta nu vine de la Dumnezeu: Dumnezeu nu face unui om un asemenea rău încît să-i spună: „Du-te, sacrifică-ți fiul!” Avraham auzi aceste cuvinte și înțelese că erau cuvintele diavolului, care căuta să-l întoarcă de pe căile Domnului. Și Avraham nu ascultă de vocea Satanei, îl goni și Satan fugi.

Dar Satan se întoarse și se apropie de Ithak sub chipul unui tînăr frumos la înfățișare. Se apropie de Ithak și îi spuse: „Ești sigur că ai auzit bine? Căci tatăl tău, prostul acesta bătrîn, te duce să te omoare fără niciun motiv. Dar tu, copile, să nu-l ascuți, să nu-l aprobi, căci bătrînul e prost; nu îngădui să piară sufletul tău cald și trupul tău plăcut”. Auzind aceasta, Ithak zise tatălui său: „Ai auzit, tată, ce mi-a spus omul acesta? A spus așa și așa”. Avraham îi răspunse lui Ithak, fiul său, zîcînd: „Ferește-te de el; nu asculta ce spune, nu-l asculta, căci e un diavol care vrea să ne facă să călcăm poruncile Domnului nostru”. Și Avraham îl goni din nou pe Satan și Satan fugi de lingă el.

(Continuare în pagina 11-a)

Biblia ilustrată de Gustave Doré

Avraham și Ithak
urcînd spre muntele
Moria

De la secția de asistență

a F.C.E.M.

Acțiunea de împărțire a pachetelor de alimente rituale de Sucot s-a terminat.

Distribuirea de ajutoare de iarnă va începe în jurul datei de 15 noiembrie 1971.

Acțiunea de distribuire de haine de iarnă este în curs, atît la București cît și la comunitățile evreiești din țară.

În jurul datei de 10 decembrie a.c. se va începe distribuirea alimentelor rituale de Hanuca.

Prînzul ritual se servește zilnic în restaurantele rituale din orașele: București, Iași, Botoșani, Dorohoi, Galați, Cluj, Timișoara, Arad și Oradea. Supravegherea rituală se exercită de către Șef-rabinatul cultului mozaic.

Orice cerere de asistență se adresează numai prin comunitatea evreiască din localitatea în care domiciliază solicitantul.

DIN HAOS SPRE ARMONIE

Fragmente din predica rostită de Eminentă sa
d. Șef rabin dr. MOSES ROSEN la sinagoga din
Copenhaga

גדול יום קיבוץ גלויות כיום שנאבראו
שנים וארץ (ספחים פ"ח)
„Mare va fi ziua adunării împrăștiilor ca
și ziua în care au fost create cerul și pămîntul” (Pesachim 88).

În acest Șabat Bereșit, în această zi sfîntă
în care reîncepem lectura Inceputului, a
Creației Divine, ne este dat să ne întîlnim,
voi, evreii din ținuturile de miază noapte ale
Europei cu mine, purtătorul de cuvînt al
comunităților evreiești dintr-o țară îndepăr-
tată, din cealaltă parte a bătrînului continent.
Adînc mișcat de caldele și măgulitoarele cu-
vinte de întîmpinare ce le-a rostit la adresa
mea distinsul dv. Șef-rabin dr. Melchior, am
sentimentul că predicile noastre împlinesc
cuvîntul înțelepților noștri prin care ei tăl-
mădesc evenimentul întîlnirii celor pe care un
destin străvechi i-a purtat pe diferite me-
leaguri, asemîndu-l cu celălat eveniment,
care constituie subiectul celor dintîi versete
ale narațiunii biblice.

והארץ הייתה תהו ובהו, „pămîntul a fost un
tohu-vavohu, un haos” (Geneza 1,2). Elemen-
tele primare se aflau, însă între ele nu exista
nici o coeziune. Dezlănțuite, împrăștiate,
funcția fiecăruia dintre ele nu era decît una
anarhică, haotică, lipsită de sens și de țel.
Miracolul Creațiunii a constatat în adunarea lor
laolaltă, în imbinarea lor, în stabilirea unei
armonii universale, în care de la firicelul de
iarbă și pînă la planete, fiecare element își
are funcția sa, partitura sa în marea simfo-
nie a vieții.

Ludaismul concepe deci Bereșit — Incepu-
tul, drept un triumf al armoniei asupra diso-
nanțelor, al coeziunii împotriva dezagregării,
al unității împotriva discordiei. Aici, în aceste
cele dintîi versete, găsim noi conținutul
înalat al monoteismului nostru, al neșovătoa-
rei noastre credințe în unitatea Creatorului
și a Creațiunii, în unitatea speciei umane.
Aici am găsit noi întotdeauna surse de inspi-
rație pentru speranțele noastre în pace, într-o
lume în care vor înceta diviziunile, în care se
vor aduna cei împrăștiați și risipiți.

ויהי ערב ויהי בקריום אחד, „și a fost seară și a
fost dimineața, o zi” (Geneza 1,5). Aparent,
expresia pare bizară. Incluziunea lui Erev, a
serii, în noțiunea de lom — zi, s-ar părea
că e în contradicție cu ceea ce exprimăm
noi, în mod obișnuit, prin aceste noțiuni.

Adevărul este însă că marele merit al în-
vățăturii noastre este acela că noi am fost
cei dintîi care am opus crezului politeist sau
celui dualist pe cel monoteist. Dacă există doi
zei, două forțe, Armuz și Ahriman (din dualis-
mul religiei medopersane, de pildă), unul al
binelui și altul al răului, atunci și Creația,
și omeneia se împarte în două tabere, în per-
manentă ciocnire și viața nu mai reprezintă
decît o necontenită încercinare între două
forțe care vor să se nimicască una pe ceal-
altă. În acest caz ar putea să fie justificate
războaiele, distrugerile, dolul și durerea
răspîndite în numele unor astfel de concepții.

Ludaismul, însă, crede într-o singură forță,
una singură Echad, Una și Unică, ce înfăți-
șează numai Binele, numai Lumina, numai
Dreptatea, numai Adevărul. Răul, întinericul,
împilarea, minciuna nu constituie decît efem-
ere estompări ale acestei forțe unice, es-
tompări, care, pînă la urmă sînt sortite dispa-
riției. Iată pentru ce în limba ebraică,
autorul divin al Torei, include în sus-amin-
titul verset (Geneza 1,5) în noțiunea de
„zi” — lom — יום și seara ערב și dimi-
neața בקריום.

Temelia Creațiunii, chezașia dăinuirii ei este
decî, în primul rînd, acest crez în Echad,
în unitate. Primejdia cea mai mare care pin-
dește universul întreg este destrămarea a
ceea ce a fost imbinat, dezagregarea, explozia
a ceea ce era menit să convingească, sfîr-
șirea magice baghete a conviețuirii.

Sînt adevăruri eterne și imuabile, vechi ca
și Bereșit — Inceputul, pe care oamenii vea-
cului atomic le pot înțelege mai bine decît

toate generațiile care i-au precedat. Împăr-
țirea omenirii în două tabere, teoria unei
inevitabile ciocniri nimicitoare, pune contem-
poraneitatea în fața primejdiei de moarte a
reîntoarcerii în tohu — vavohu, în „haosul
din care s-a născut”, așa cum o zugrăvește în
zguduitoare sale versuri din Lucafărul ma-
rele poet român Mihai Eminescu.

Iar noi, credincioși ai Torei, purtătorii ace-
lei „cărți a cărților” de patru mii de ani
încoace, noi nu simțim oare în carnea și sin-
gele nostru, marea adevăr cuprins în acest
măreț ideal al Unității, al lui קיבוץ גלויות
al adunării elementelor risipite și împrăș-
tiate?

עצמות היבשות Nu ne-a asemuit oare vizi-
unea profetului Iehzekiel cu o umedia de
oseminte uscate, împrăștiate într-o așa vale
a plingerii care așteaptă împlinirea cuvîntului
מארכב רוחות באי הרוח ומתי בהרונים הלאה
„Din cele patru vînturi, vino Tu, spirit și dă viață
acestor oseminte lipsite de viață.” (Iehzekiel
37,10)?

Un trup fărîmițat care așteaptă ca mădu-
larele sale să se regăsească; iată imaginea ce
îndreptățește pe învățații talmudici să ase-
mînească această regășire קיבוץ גלויות
cu ceea zi în care din elementele răzlețe s-a
înghebat Creațiunea, s-a instaurat minunatul
ceasornic al Creațiunii, în care fiecare rotîșă,
dîntul o piesă detașată și lipsită de rost, și-a
căpătat o funcție bine definită, iar toate
laolaltă reprezintă un țel, un ideal.

Ne regăsim, iubii frați și iubite surori în
tru credința în Dumnezeu Unic și în Toră sa,
ne regăsim aici, mădulare ale aceluiași trup
al învățăcelilor cuvîntului dumnezeesc. În se-
tea noastră reciprocă de a afla unii despre
alții stiri în ceea ce privește comunitățile
noastre, despre viața noastră religioasă, despre
Talmud-Tora, despre problemele noastre spe-
cifice; în nesatul nostru de a asculta cit
mai mult despre cele prin care am trecut,
despre felul cum ne-a ajutat Dumnezeu și
am supraviețuit mării catastrofe, despre rea-
lizările de azi ale noastre în domeniile de
cult, cultură iudaică și asistență; în frăție-
tatea, în îmbrățișarea voastră cu care întim-
pinați pe un reprezentant al unei îndepărtate
obști evreiești, în toate acestea ce altceva
putem vedea decît împlinirea cuvîntului în-
țelepților despre care am vorbit mai înainte?

Minunatul popor danez a intrat în legendă
prin eroica sa pildă de rezistență împotriva
fascismului, prin splendida sa conspirație co-
lectivă care v-a salvat pe voi toți, evrei din
această țară, din ghiarele ocupanților nazizi,
prin nobila sa demonstrație de Echad, de so-
lidaritate umană. Vor trece veacuri și milenii
și istoria va povesti despre această reabilitare
a ființei omeniești în pline tenebre ale fas-
cismului.

În condițiile de viață din România socia-
listă, aceleași idei de pace și armonie între
români și naționalitățile conlocuitoare sau
între confesiuni, același respect pentru viață,
cit și pentru drepturile omului, același
spirit de dreptate și frățietate a făcut
ca rănilor trecutului să se capete alinare, ca
obiștile noastre sfînte să se poată restabili,
ca activitatea noastră religioasă să se des-
șoare nestingherită. Ne bucurăm de deplină
egalitate de drepturi cu ceilalți cetățeni ai
țării, de sprijin și înțeleaptă înțelegere în
rezolvarea problemelor noastre specifice.

Ne regăsim azi și ne vestim unii altora
aceste vești îmbrăcătoare. Popoarele în mij-
locul cărora trăim sînt animate de același
spirit de unitate, frățietate, pace.

Fie voia Celui Atotputernic ca strădania
popoarelor împotriva tuturor încercărilor de
dezagregare să fie încoronată de succes, ca
idealul Torei, de armonie universală, de re-
gășire a împrăștiilor גלויות, de pace
קיבוץ גלויות și popoare să se împlinescă,
curînd, în zilele noastre. Amen!

Șabatul în antichitatea romană

Aspectul religios, ca și cel social și moral
al zilei a șaptea a săptămîinii, cîstăia de evrei,
a făcut impresie asupra popoarelor antice.
Neerrei veneau uneori să asiste la predicile
care se țineau în zilele de Șabat în sinagogi,
unde oratorul obișnuia să-și înceapă discursul
prin cuvintele: „Frați evrei și greci temă-
tori de D-zeu!” Acești temători de D-zeu se
mulțumeau să respecte Șabatul și prescripțiile
privind mîncarea, de aceea erau considerați
semi-evrei. În limba latină erau numiți iudei-
tes.

Operele scriitorilor romani ne oferă nume-
roase informații despre interesul produs de iu-
daism printre romanii culti. Poetul Horațiu
(65-8 î.e.n.), vorbind de amicii săi Iulius
și Ciceron, se dădea drept unul din nenunțările
credincioși „se respectan Șabatul”. Poetul Ovi-
diu (43 î.e.n. — circa 17 e.n.) în lucrarea

„Arta de a iubi”, scrie că „Șabatul adus din
străintătate trece drept o zi nefavorabilă, în
care nu este bine a se întreprinde ceva impor-
tant”. Filozoful Seneca (4 î.e.n. — 65 e.n.)
critică Șabatul, deoarece, după părerea lui, omul
trece în felul acesta spre trîndăvie în fiecare
a șaptea zi din zilele vieții sale.

Izvoare istorice atestă că numeroși romani
luaseră obiceiul de a merge la sinagogă ca să
asculte predica de Șabat. Obiceiul se gene-
ralizase în așa măsură, încît motivează întrebarea
ironică a poetului satiric Iuvenal (c. 60—140
e.n.): „În care zi de sîrbătoare, în care au-
me sinagogă poți fi găsit?” (Satira III, 225).

Filozoful evreu de limbă greacă Philon din
Alexandria (c. 20 î.e.n. — 50 e.n.), afirmă
despre Șabat că era „o zi de sîrbătoare nu
numai pentru un singur oraș sau o singură”
(Continuare în pag. VII-a)

Rosetti și pictorul Rosenthal

Const. Daniel Rosenthal:
Autoportret

Înflăcăratul patriot și democrat a mormărat
între prietenii săi cei mai apropiați, mai intimi
și mai prețioși și pe pictorul Constantin Da-
niel Rosenthal care a luat parte activă în miș-
carea revoluționară de la 1848 și pentru care
acțiune a fost ucis de autoritățile austro-ungare.

Emil Costinescu într-un articol comemorativ
consacrat lui Rosetti, după ce arată că marele
democrat, împreună cu frații Golești și cu cei-
lalți prieteni din mișcare se serveau de emisari
secreți în acțiunea lor națională, scrie textual:
„Oare unul din acești curajoși emisari, pic-
torul Rosenthal, devenind inflăcărat patriot
român prin învătămintele, exemplele și viața
în comun cu Rosetti mai cu deosebire, nu și-a
dat el chiar viața pentru cauza românilor?”
Trimis în misiune secretă pe lingă românii
din Transilvania și acolo descoperit și întemni-
țat a fost ucis fără zgomoți nici judecată.”

Jules Michelet în descrierea sa despre revo-
luția de la 1848 arată de asemenea rolul pic-
torului Rosenthal care a ajutat pe Maria Ro-
setti, soția marelui luptător, înlesnind exadarea
atît a lui Rosetti cit și a lui Boliac, Bolintineanu,
frații Golești și a celorlalți luptători
luați prizonieri de către turci.

Rosetti însuși vorbește de repetate ori în
„Notele” sale de Rosenthal. Astfel, la Paris
fiind, Rosetti notează la 1 mai 1850 că „so-
sirea lui Rosenthal acolo în rue de l'Ouest 42,
i-a adus o mare mulțumire și i-a scutur orele
de lucru”. Tot astfel, în nota sa datată 29 mai
ș.a. iar în nota cu data de 9 august 1851, a-
flînd despre moartea prietenului său Rosenthal.

Rosetti scrie:

„Sufăr de pierderea sau de arestarea sa. Su-
făr văzînd că durerea mea nu este mult mai
mare, așa precum merită omul acesta care a
trăit și moare pentru mine”.

Moartea biunului său prieten l-a îndurerat
atît de mult pe Rosetti încît la 2 februarie
1852, el mai notează:

„Dar oare durerile și loviturile mele nu vor
încreta? Anul trecut îmi luă pe Rosenthal.
Pavore ami. Ai trăit și ai murit pentru mine
numai și cu toate acestea erai născut spre a
trăi precum ai murit, ca un erou”.

Și în nota datată 5 februarie 1852: „Ieri
am primit înapoi o scrisoare chargée pe care
o trimisese la 1 august fratelui meu Rosen-
thal.”

Cînd eu o scriam, el nu mai era. Ah!
Suflet sfînt, dacă nu mai ești pe pămînt,
dacă ești nemuritor, primește o îmbrățișare.
De ai pierit, nu știu ce să mai zic. De ai pier-
rit, te îmbrățișez pentru mine numai, căci o
asemenea îmbrățișare mă sfîștește. Să piară un
om atît de sfînt și să nu se dea nici trupul
mamei sale!”

În alte însemnări ale lui Rosetti, care plînge
amar moartea fratelui său Rosenthal, se mai
află și următoarea adnotare:

„În urma morții lui Rosenthal, s-a găsit la
dînsul hîrtii trimise de C. A. Rosetti, din care
cauza Ungaria ceruse Franței să facă perche-
ziții la Rosetti (care pe atunci se afla la Pa-
ris). Aici se găsi un apel către Transilvania.
Întrebat ce este, Rosetti răspunde:

— O adresă către frații mei.
Polistitul zise:

— Ceea ce numim în franțuzește o procla-
mație.

— Nu, ci ce ați scris dvs, fraților dvs. acasă
dacă s-ar afla vreodată sub jug străin, adaugă
Rosetti.

Din cercetările făcute s-a aflat că Rosen-
thal a fost torturat și a murit în chinuri, fără
a denunța pe tovarășii săi. Corpul său a fost
refuzat mamei sale spre a nu se vedea urmele
torturii”.

Înainte de a muri, C. A. Rosetti a adre-
sat directorului pinacoteei din București, ur-
mătoarea scrisoare:

Constantin Daniel Rosenthal a servit Româ-
nia ca un adevărat român și și-a jertfit chiar
viața.

La 1848 a făcut o schiță în care, în cîteva
trăsături de penel, a reprezentat România de
la 1848, oferînd următor ramura de măsline.

În exil a făcut un tablou prin care repre-
zenta România la 13/25 septembrie (Batalionul
pompierei în contra turcilor); sub trăsău-
rile unei fărînci, care salvează în luptă dra-
pelul naționalității, libertății și al justiției.

Cit timp am trăit, nu am avut puterea să mă
despart de aceste tablouri.

Îndeplinește acum, prin soția și fiii mei,
dorința ce mi-a exprimat prietenul meu Rosen-
thal, acea de a le depune în munele său, în
Muzeul Național”.

Pictorul Constantin Daniel Rosenthal rămîne
un erou național, glorificat de marelui său prie-
ten C. A. Rosetti, care-l consideră, pentru iu-
birea sa față de România, fratele său.

G. SATEANU

Erou și înțelept
în fața nevestei...
(legendă)

Regele Solomon înțelegea limba ani-
malelor și a păsărilor și-i stăpînea cu
înțelepciunea lui, așa cum îi stăpînea pe
oameni. Odată, la apusul soarelui, se-
dea, împreună cu regina, pe terasa ca-
să sale. Deodată auzi vorbind o pe-
reche de păsări: „Aa, privește, bărbate,
cît de bogat și cît de înțelept este re-
gele Solomon, care și-a ridicat acest pa-
lat mareț!” Bărbatul i-a răspuns: „De-
sigur, și-a ridicat un palat frumos, dar
ce valoare are? Numai să vreau, să-
i prefac imediat într-un morman de
pietre!”

Cum se mîră pasărea-femeie.
Bărbatul i-a răspuns: „Încă nu-mi cu-
noști puterea. E deajuns să dau trei lo-
cuitoari cu piciorul pe acoperiș și zidul
întreg se prăvălește!”

Solomon, care urmărea această discuție,
izbucni în ris. Regina îl întrebă de ce
rîde. Regele îi povestii ce auzise. Rise
și regina și spuse: „Merită obraznicul
acesta să-l pui pînă la pînă!”

Solomon făcu semn unui sclav. Acesta
fluieră la pasărea-bărbat să vină. Pasă-
rea se cutremură și se înfățișă în fața
regelui înconștient, în timp ce femeia
lui zbîră buimăciă și dispărură. Regele
ii spuse pasării: „Am auzit cuvintele
pe care le-ai grăit în fața nevestei tale.
Acuma fă cum ai zis — lovește în palat
și prăvale-l. De nu, va fi tui și amar
de tine!”

Imediat începu mica pasăre să plîngă
în fața regelui spunînd: „Între-adevăr,
am păcătuit, dar tu, regele regilor, iar-
tă-mă, milostivește-te de mine, de ce să-ți
aplici urechile la cuvintele unei creaturi
umile și neînsemnate ca mine?”

— De ești o creatură neînsemnată,
spuse regele, de ce te jălești așa?

Pasărea îi răspunse:

— Domnul meu, milostivește-te, am
vorbit așa numai în fața nevestei mele.

Regina rise și spuse:

— Dă-i drumul, în fața nevestei poate
să se falcască!

Rise și regele și-i dădu drumul. Pasă-
rea se închină și zbîră imediat. Ne-
casta, care pîdea din ascunzătoare și-și
aștepta bărbatul, îi ieși în întîmpinare,
înfricoșată și bucurată în același timp.
Ea strigă: „Binecuvîntat fie Domnul
cîi ai ieșit teafăr din mîinile lui So-
lomon!” Proasto, răspunse bărbatul în
soapții, tu-ți închipui că eu eram în pe-
ricol? Dacă nu erai în ascunzătoare, ai
fi văzut cum regele și regina au căzut
la picioarele mele cu rugămintă ca să
nu aduc asupra lor răul de care vor-
beam.

— Și tu, dragul meu, ce le-ai spus?”
întrebă femeia.

— Desigur, răspunse bărbatul, că nu
poți trece așa de ușor peste jala lui
Solomon și i-am promis că nu mă voi
atinge de palatul lui. La urma urmelor,
e un rege mare și face să trăiesc în
pace cu el, nu-i așa, nevestă?

— Desigur, așa-i bărbate, răspunse fe-
meia. Văd că și în înțelepciune îl în-
trece pe Solomon!

BARBU LĂZĂREANU

Un cărturar între cărturări

Cum l-am cunoscut...

În urmă cu 90 de ani, în 5 octombrie, s-a născut la Botoșani cel care avea să fie ziaristul, istoricul literar, filologul, poetul Barbu Lăzăreanu. În acel oraș din nordul Moldovei, la liceul Laurian a urmat cursurile până prin clasa a șaptea, când a fost exmatriculat pentru „activitate subversivă”. Avea 17 ani. Se descoperise că e socialist, formase chiar în școală un grup clandestin care răspundea revistei socialiste ale aceluia timp. „... în diversele maghernițe ale Botoșanilor, tinerii se strîngeau, iar Barbu Lăzăreanu le citea despre Marx și Engels, despre asuprite și lupta de clasă și la deschida orizontul luptei pentru socialism” (Ion Crișan, prefață la Barbu Lăzăreanu: „Glose și comentarii de istoriografie literară”, ESPLA, f.a.). Peste opt ani s-a ivit prilejul să fie și expulzat. La Paris s-a înscris și la filologie san-serifă — pentru ca pe lângă cele 10—12 limbi străine pe care începuse, foarte de tânăr, să le asimileze, să poată studia în original Ramana și Mahabharata... La deschiderea cursului, era singurul elev în respectul amfiteatru. La propunerea profesorului, a urmat lecțiile la dictarea maestrului. Acesta avea o bibliotecă care a fost înfulecată de oaspete!

Barbu Lăzăreanu a debutat în tinerețe cu versuri. O poezie de gingășie, suavițată tincturată de o discretă ironie. Dar poezia nu a fost numai al tinereții păcat... Semnătura poetului o găsim în *România muncitoare*, prima serie a *Vizitorului social*, în pagini libere (care apărea la Galați, avind redactor pe Barbu Nemțeanu), în *Revista ideii* (diriguită de Panait Moșoiu) și în alte periodice de stînga.

L-am cunoscut personal pe acest omuleț firav, adesea suferind, dar de o extremă mobilitate fizică și intelectuală, în toamna anului 1919, cînd am încoput să frecventez cursurile Universității populare U.E.R., care se țineau seara, într-o clasă a școlii Carolina Löbl din strada Mircea Vodă. (Mai țineau prelegeri pe diferite discipline H. Sanielevici, Gala Galaction, I. Brucăr, H. Steinberg și alți intelectuali democrați). Prelegerile lui Barbu Lăzăreanu erau frecventate și de un public neînscriș formal și care ocupa sala pînă la refuz. Erau cursuri de istorie literară, de folclor, cu incursiuni mult gustate, pentru că în atare ocolisirii pline de surprize, conferențiarul era mare meșter.

Prin acei ani (1919—1930), Barbu Lăzăreanu și Gala Galaction (încă nu îmbrăcase rasa preotească) mai țineau prelegeri foarte căutate și la o universitate muncitorească pe Călea Griviței, prin preajma atelierelor câilor ferate.

Cei care am avut prilejul de a-l cunoaște mai de aproape, de a fi stat cu el „la o parolă” nu vom uita replicile sale, lămuririle într-o problemă de limbă, despre originea unei vocabule, toate bogat argumentate și cu precizia unei ecuații. Avea o memorie uluitoare, neversibilă. Capul său era o bibliotecă, o bibliotecă bine mobilată: istoria literaturii române de la origini și pînă la zi, era prezentă!

În anii dintre cele două războaie mondiale, activitatea publicistică a lui Barbu Lăzăreanu a fost mare. Scrișul său era prezent aproape zilnic în zărele democrației *Adevărul* și *Dimineața* (din a căror redacție făcea parte) și săptămînal în toate seriile revistei de militant antifascism *Civîlmul Liber*. Dar publicările care au adăpostit verva mereu proaspătă a scrișului său se numără cu zecile. Amintesc doar câteva: *România muncitoare*, *Mintuirea* (director A. L. Zissu), *Luptătorii* (condus de admirabilul Leon Algați), *Stiri*, *Socialismul*, *Munca grafică*, *Secna*, *Lumea eșerie* (de sub direcția filozofului I. Brucăr), *Adam* (creat de I. Ludo), *Adevărul literar și artistic*, *Cugetul liber*. Simpla însușire a acestor titluri precizează tabăra în care se situează.

Opera sa e vastă și multilaterală. Scriind despre Anton Băcalbașu, sau despre „Nedeia” (Popescu, despre Nică lui Ștefan a Petrel, despre I. C. Frimu („cu care a colaborat îndeaproape”) — Ion Crișan, op. citat), scriind despre Eminescu „cm al cărții”, despre Agatha Birseșcu sau Constantin Radovici, în toate — și în fiecare în parte — Barbu Lăzăreanu a adus contribuții importante și cu totul noi din domeniul istoriografiei literare. Paginile despre Eminescu au fost inițial o comunicare în ședința solemnă din 14 ianuarie 1950, în calitate de membru titular activ al Academiei Române.

Unele din lucrările sale de lingvistică și istoriografie aplicată la opera unor scriitori, i-au prilejuit adevărate monografii — cum e acea carte intitulată „Umorul lui Hașdeu”. De o valoare deosebită sînt cele 24 de cărțile scoase periodic, din 1937 pînă în 1938, pe cît de modeste ca dimensiuni, pe atît de importante prin materialul ce însumează, din suita intitulată „Cu privire la...”. Prin aceste broșuri ni se dezvăluie pregnanț coordonatele de strălucit folclorist, lingvist și istoriograf al acestui ultramodest cărturar. Cunoașcător eminent al operei și al vieții scriitorilor noștri — în cele mai subtile și importante amănunte — el se ocupă cu competență de: probleme de gra-

mătică și de vocabular (3 broșuri), de traduceri și de traducători (2 broșuri), despre epigrame și epigramiști (delicioase!), despre folclor, despre umor (2 cărți), teatru (tot în 2 broșuri). Cu interes mereu sporit am citit (la vremea apariției) și rețut (de cîrînd) broșurile consacrate lui Eminescu (în număr de patru), Hașdeu (3 broșuri), Creangă, Alecsandri, Coșbuc, Asachi și Heliodor. Materialul e inedit și inteligent interpretat. Toate scrise în admirabilul stil serpuitor, nepretențios dar nu vulgarizator — mai ales — personal. Deschid la întimplare una din cărțile și transcriu câteva rînduri, spre exemplificare. E vorba de anagrame: „Unui cuvînt (ori vreau, nume propriu) dobîndit prin intervierea și rîndul literelor dînt-un alt cuvînt, i se zice că e anagramă acestuia din urmă. Jocul se pretează la alăturări nostime. Un epigramist scria logodnicei sale, o poeză: „dragă rimează!” (în loc de dragă mîrează). / Un socru profesor de latină, și-l alina pe mule-meadul urșit al fiicei sale, strîngîndu-i (în loc de gîiere): „nigere!” cum s-ar spune adică: ciorolule! O clasică și, s-ar părea, anticlasică anagramă franțuzească face ca irogne (sugaci) să pîncească din vigneron (podgorean). În temperamentul înflăcărat în dragoste al italianului — străneptul celor care au răpit Sibinele — e și el caracterizat printr-o anagramă: Roma-amor”.

Aceste 24 de broșuri constituie o autentică antologie lăzăreană în care veșta autorului s-a manifestat deplin. Ele au fost reimpărite într-un singur volum prin 1958, sub titlul „Glose și comentarii de istoriografie literară. Cartea e de mult epuizată. Alte din scrierile lui Barbu Lăzăreanu: „Lespezi și moloz din templul lui Epidaur” în care e vorba și de unul din inemietorii mișcării socialiste din România, d-rul Russel, de medicofobia lui Hașdeu și de medicina umoristică a doctorului Ferestier. Amintesc și acea art de colorat (imagistic) scrisă, cartea despre „Urșitul fetelor și al vîdanelor” și „alte schițe de literatură populară și păreri critice privitoare la destinul unor cuvînte” — cum precizează, în continuare, scrișul pe coperta interioară.

Barbu Lăzăreanu ne-a lăsat și câteva prezențări ale unor poezi luptători: D. Th. Neculău, Ion Păun-Pincio. Apoi substanțiale amănunte despre I. C. Frimu precum și o prezentare a cîntăreților români ai Comunei din Paris: Eminescu, Mille, Gheorghe din Moldova, Traian Demetrescu, cu poeziile respective și pe comandatul Jules Valdes.

Prin grija și priceperea — căpătuse de pasiunea lucrului bine făcut — ale lui Barbu Lăzăreanu, au apărut al IV-lea și al V-lea volum din „Criticele” lui Dobrogeanu-Gherea și un volum în care a strîns poeziile lui Caragiale pe care le-a adnotat cu subtile aporopuri. La opera cîzmarului-poet Neculău a adăugat strofe de el descoperite.

Barbu Lăzăreanu e și autorul unor pagini de estetică, iar la revista *Progresele științei*, care apărea între 1904 și 1906 a colaborat cu răspunsuri din domeniul literaturii și al filozofiei. Dar cîte surprize nu ne oferă pasiunea sa! Am descoperit o obscură revistă lunară, care se adresa doar unei categorii de cititori, *Presă dentară*, care a apărut în 1921, redactată de cineva (un dentist, desigur!) care semna Adolphe Candel, la care Lăzăreanu a redactat o rubrică de istoriografie medico-stomatologică. Și aici a adus interesante contribuții pe un teren virgin.

Chiar dacă am mai măturis cu alt prilej, nu mă sfîșie să repet: fără să fiu supersticios, doi oameni de-î înălțăm întîmplători, îmi inoculară convingerea că în acea zi trebuiau planificate se vor împlini favorabil... va fi o zi fastă. Unul dintre ei era Barbu Lăzăreanu; celălalt, Gala Galaction.

Dar în ziua de 19 ianuarie 1957, pe cînd mă îndreptam spre Biblioteca Academiei, un steag negru atîrna la fereastra dinspre stradă și anunța plecarea pe drumul vesnicii a lui Barbu Lăzăreanu. Ne părea în exercițiul funcțiunii — care bine i se cuvenise acestui cărturar între cărturări — de director general al Bibliotecii Academiei Române.

La a 90-a toamnă a lui Barbu Lăzăreanu, înfloresc crizantemele suferinței pe mormîntul său. Am avut cîntecul său-l cunoscut și eu.

Era director general al Bibliotecii Academiei. A fost primul director al Academiei noi. După aproape jumătate de veac de scriitor coir-dian, ajungînd cel mai familiar cu cărțile publiciste și manuscrisele Bibliotecii Academiei, regimul pentru care a luptat încă din liceu l-a promovat, pe buna dreptate, academișian, în Biroul de conducere al Academiei, director general al Bibliotecii.

Și eu i-am fost mai întîi cititor. Din cei care nu urmăresc cît de cît presa democratică din prima jumătate a secolului, cîle nu s-a învîlmit, în coloanele ei dîrse, cu numele și cerneala lui Barbu Lăzăreanu? S-a împrăștiat, cu dîrnicie și cu efectul ploilor de primăvară, în scrișul sau divers-poezie, istoriografie, articole de acțiune, critica socială. A cultivat cu precădere munșia biografică și istoriografică, lucrări, impunîndu-se prin precizia detaliilor. A devenit o autoritate de referință. A adus contribuții prețioase la biografiile lui Eminescu, Caragiale, Creangă, Hașdeu, Asachi, Heliodor Rădulescu, Anton Băcalbașu. „Perpetuăm l-a numit „glosator” fără de-asemănare al literaturii române”.

Glosatorul n-a fost numai asiduu lector în bibliotecă, ci și om de acțiune, scriitor-creșcan, militant social.

A întreprins și a sprîmît apăsuni democratice progresiste pentru prînzirea și răspînzirea cît mai larg în popor a cărții și a luminii, prin înființarea de bibliotecă publice și Universități populare. În activitatea și scrișul său a pus o grija și o preocupare constantă de a învața și instrui pe audiori și cititori. Mulți ani a fost profesor la diferite școli și a rămas dascăl toată viața și în toate.

Cînd l-am cunoscut personal s-a petrecut un incident amuzant. M-am prezentat la directorul general al Bibliotecii Academiei cu o scrisoare de la părintele Gala Galaction. În timp ce citea scrisoarea observ că se tot uita atît de la mine, măsîrîndu-mă din cap pînă la picioare și de jos în sus.

— Domnule, mi se adresează, după terminarea lecturii, aici în scrisoare e vorba de un preot...

L-a contramă exteriorul meu total laic. — Da, domnule director, eu sînt preotul pe care-l recomandă părintele Gala Galaction, însă în iostăz de călător și cititor academi-c.

— Așa da, a convenit Barbu Lăzăreanu. Spărgîndu-se gîhna, a urmat o oră sule-tească de evocări. Barbu Lăzăreanu era la vîrsta amintirilor... Un bătrînel învîr — o mî-nă de om — dar zvelt și cîrăce, dezîmîrîndu-și cei peste 70 de ani, sfîșos și modev ca un învîrîtor pensionar, cu vorba domoală și

înțeleaptă de bunici, confirmînd obîrșia lui moldoceană.

Îi plăcea să povestească. Avușese o viață zbucimată, cu ani de emigrație; viață, de luptător revoluționar, văzuse multe, cunoscu-se pe mulți, știa multe, povestea interesant și cu sari. Provocat de mine, mi-a vorbit despre Gala Galaction, cum s-au învîlmit în publicațiile presei de stînga și cum s-au împrîietenit...

Mi-a vorbit de stagiul de profesorat comu-la Universitatea Populară Ecceciacă. Am aflu multe amănunte.

Imediat după primul război mondial, Gala Galaction a lăsat un apel, în revista *Spicul*, pe care o edita împreună cu dr. Leon Algați și la care a colaborat și Barbu Lăzăreanu, pentru înființarea în București a unei Universități Populare, în care tineri și bătrîn de toate condițiile, se arăta în apel, să se poată adăpa la fîntina binefăcătoare a unei științe sănătoase și a unei literaturi profund umane. Învîrîmintul acesta va fi bineînțeles cu totul gratuit. Avea bună nădejde că, în noiembrie sau decembrie (apelul a fost adresat în octombrie 1918 n.s.), Universitatea Populară și-și deschidă porțile”. Nu și le-a deschis în noiembrie — decembrie 1918, nici în 1919, nici în 1920, ciasta Universitatea Populară. În local ei, Unianea Ecceilor Pămîntem a înființat Universitatea Populară Ecceciacă, unde Gala Galaction a fost profesor-conferențiar, realizînd acest paradox unic: un doctor în teologie creștin ortodox și scriitor român să fie profesor la Universitatea Ecceciacă! Ne-a precizat Barbu Lăzăreanu că a fost angajat ca contract și număr fix de ore. A predat literatura română și istoria filozofiei (G. G. ne-a spus că și limba germană, ceea ce-i posibil; cunoștea bine limba germană și în 1914 făcuse cîteva încercări să ajungă profesor de limbă germană). A avut colegi de catedră pe H. Sanielevici (istoria literaturii române), dr. L. Algați (istoria ecceilor), I. Brucăr (istoria ecceciacilor), Barbu Lăzăreanu (istoria literaturii idii), I. Steinberg (limba franceză), F. L. Catz (limba engleză), ac. M. Weisman (Economia politică). Expuneau lecțiile în sala unei școli primare ecceciace. Lecțiile lui Gala Galaction erau cele mai căutate și mai frecventate. Participau la ele și profesorii Universității. — „Ne era deosebit de drag la toți, pentru înuna lui generoasă, umanistă, pentru cultura lui literară și biblică vastă, pentru talentul literar viguros, pentru viața lui oratorică”...

Și Gala Galaction a rămas cu amîntiri neuitate de la Universitatea Populară Ecceciacă. La prima lui prelegere a stabilit o platformă de înțînire și de bună înțelegere între el, teolog creștin ortodox și scriitor român, și audiorii săi-eccei. Platforma avea la bază următoarele idei: persoana omenească, orîcine ar fi ea, merită respect; înțelegerea și corectarea frățească între oameni; prietenia între oameni și pace — supremul ideal. „Să fiți oameni întregi și nobili — recomanda audiorilor săi. Să iubiți și să respectați pe om, să fiți apostoli ai păcii și ai iubirii dintre oameni” (Mînzurea, 16 iunie 1920).

Peste 25 de ani a retrăit memorial ceasurile și zălele de la Universitatea Populară Ecceciacă, pe care a declarat-o „acea dintîi instanță în ascensiunea mea didactică”. În zălele dintîi, cîră elevi veneau seara și ascultau lecțiile mele... Cu vremea audiorilor mei au ajuns o cetă număratoasă și entuziasmată” (Curierul israel, 11 februarie 1945). Din cea entuziasmată făceau parte Ion Călugăru și Sas. Pană. La cîteva lecții ale lui Gala Galaction și Barbu Lăzăreanu a asistat și Zaharia Stancu.

Ne-a relatat Barbu Lăzăreanu că l-a sprî-jînit pe Gala Galaction la traducerea Bibliiei. Început în 1920. Prin discuții, l-a ajutat pe tîlmîcitorul român la precizarea înțelesurilor unor cuvînte biblice și a corespondențelor lor românești.

Pasionat filolog, cu temeinică cunoștință, Barbu Lăzăreanu era un cunoscător de încredere atît al textelor biblice, cît și al limbii române, arhaice și literare. S-a ocupat de cîteva traduceri biblice românești. Cu stîrnina pentru amănunt cel-l caracteriza, a scris cîteva articole, cu elogi și observații critice, și despre traducerile biblice ale lui Gala Galaction. — „Dacă pe ici-colo se găsesc locuri și mînzîrșuri discutabile, pricite în mare, a încheiat Barbu Lăzăreanu, traducerile scripturistice făcute de părintele Gala Galaction sînt cele mai reușite”. L-au ajutat pregătirea lui teologică serioasă, pietatea față de cărțile sacre, talentul său literar. A dat literaturii române o excelentă Biblie românească.

Am primit și eu de la directorul general al Bibliotecii Academiei o delicată și neuitată lecție de ortografie! Trebuînd să fac o cerere pentru o carte de intrare de cititor la Biblioteca Academiei, Barbu Lăzăreanu, generos, mi-a oferit hîrtie, condei și loc la biroul său. Emoționat de împrumutare și grăbit, n-am fost prea ateni la punctuație... Cîtîndu-mi cererea, profesorul Barbu Lăzăreanu a completat semnele de punctuație. A fost o lecție de grîjă față de limba scrisă, pe care n-o uii. Lecție-simbol pentru personalitatea și munca lui Barbu Lăzăreanu, omul de cultură temeinică al literaturii românești.

Pr. Gh. CUNESCU

Barbu Lăzăreanu

ASEMĂNARE

Adesea
Nori negri acoperă cerul
Și-nvăluie-n noapte pămîntul
Și plînge în hohote vîntul
Și pînă la pămînt se îndoie
Înăltele ramuri de plop:
Te-aștepți ca să fie-un potop
Și, totuși, nu cade nici strop
De ploaie.

Din contra
Al' dată, cînd bolta-i senină,
Cînd ziua-i frumoasă și caldă
Cînd doar un mic nor se mai scaldă
În largul ocean azuriu:
Deodată se varsă o ploaie
Din noul mic, fumuriu
Și cade hăt pînă-n tîrziu

Șuvoaie.

Icoană
Fidelă naturii e omul:
Adesea durerea îl răpune
Îl frînge, și totuși, minune,
O lacrimă ochii nu-i moaie.
Pe cînd, de mi-l prînde, uneori,
o mică mîhnire, vreun dor:
El plînge ca zdreanță de nor,

Șiroaie.

(Revista ideii, XII, 2 decembrie 1901, p. 2)

Nume evreiesc MARGULIES

SACRIFICAREA LUI ITHAK

(Urmare din pag. IV-a)

Văzind că nu poate face nimic împotriva lor, Satan le-o fuă înainte pe drum și se transformă într-o apă mare. Avraham și Ithak și cei doi tineri ajunseră la acel loc și văzură un fluviu mare. Intrară în apă să o traverseze și apa trecu peste picioarele lor. Merseră mai departe și apa le ajunse până la gât și li se făcu frică. Dar în timp ce traversau fluviul, Avraham recunoscu locul și își aminti că înainte nu se afla acolo un fluviu. Și Avraham îi spuse lui Ithak, fiul său: „Cunosc locul, nu e nici un fluviu, nici o apă. Satan vrea să ne facă să călcăm poruncile Dumnezeu! nostru”. Și Avram se răsti la Satan și îi zise: „Dumnezeu să te bată Satane! Pieri de lângă noi, căci noi urmăm poruncile Domnului nostru”. Auzind vocea lui Avraham, Satan se îngrozii și plecă de lângă ei. Locul deveni din nou uscat, așa cum fusese înainte, iar Avraham și Ithak se duseră spre locul indicat de Dumnezeu.

În cea de-a treia zi Avraham ridică ochii și văzu în depărtare locul indicat de Dumnezeu. O coloană de foc se ridica de la pământ până la cer, un nor des învăluia muntele iar în nor era nimbul lui Dumnezeu. Și Avraham îi spuse fiului său Ithak: „Ai văzut pe muntele acela din depărtare ceea ce văd eu?” Ithak răspunde tatălui său: „Am văzut; am văzut o coloană de foc, un nor și în nor strălucirea lui Dumnezeu”.

Avraham înțelese atunci că fiul său Ithak este acceptat de Dumnezeu ca sacrificiu de ardere de tot. Și Avraham spuse lui Eliezer și fiului său Ismael: „Ați văzut și voi ce am văzut noi pe muntele acela îndepărtat?” Ei răspunseră: „N-am văzut nimic. E un munte ca toți munții, așa am văzut”.

Avraham înțelese că Dumnezeu nu dorea ca aceștia să meargă mai departe cu ei și le zise: „Stați aici, lângă asin, iar eu și fiul meu Ithak vom merge până la acel munte, ne vom închina în fața lui Dumnezeu, apoi ne vom întoarce la voi”.

Eliezer și Ismael au rămas acolo, așa cum le poruncise Avraham. Avraham luă lemnele pentru altar și le puse în cercul fiului său. Au luat apoi focul și cuțitul și au pornit împreună. În timp ce mergeau, Ithak îi spuse tatălui său: „Văd focul și lemnele dar unde e oaia pentru jertfă?” Avraham îi răspunde lui Ithak zicându-i: „Fiul meu, pe tine te-a ales Dumnezeu ca jertfă de ardere de tot și nu o oaie”. Iar Ithak îi spuse tatălui său: „Tot ce ți-a cerut Domnul voi face cu bucurie”. Și Avraham îi spuse lui Ithak: „Fiul meu, nu simți în cugețul tău vreun gând pozitiv?” „Spune-mi fiule nu-mi ascunde nimic”. Iar Ithak îi răspunde tatălui său: „Pe Dumnezeul meu, tată, și pe sufletul tău, cum ar putea fi în cugețul meu vreo îndoielă față de ceea ce a spus Dumnezeu? Nici o părtică a ființei mele nu a ezitat și n-a încercat să fugă în fața acestui cuvânt; nu port în suflet nici un gând pozitiv și nici o revoltă împotriva acestui lucru; și înima mie-vesteală, simt fericit și spun: „Binecuvântat fie Domnul care mă vrea azi pe mine ca sacrificiu de ardere de tot”.

Avraham se bucură foarte de cuvintele lui Ithak. Merseră mai departe și ajunseră amândoi în locul despre care vorbise Dumnezeu. Și Avraham se apropie și elădi jertfelnic în acel loc. Avraham dădea și Ithak îi dădea la mină pietre și mortar, până ce terminară jertfelnicul. Apoi Avraham luă lemnele și le pregăti pe altarul pe care îl construise.

Îl luă apoi pe Ithak, fiul său, îl legă pentru a-l pune pe lemnele care erau pe jertfelnic pentru a-l sacrifica în fața Domnului.

Ithak spuse tatălui său: „Tată, mă întii leagă-mă și stringe-mă tare, apoi să mă pun pe jertfelnic căci s-ar putea să mă întorc, să mă mișc și să profanez astfel sacrificiul arderii de tot”.

Avraham făcu întocmai. Și Ithak măi spuse tatălui său: „Tată, după ce mă vei jertfi ardere de tot, să ții cu tine cenușa ce va rămâne și să o duci Sarei, mama mea și să-i spui: „Iată mireasma lui Ithak”. Dar să nu-i spui asta când se va afla aproape de o fântină sau pe un loc înalt, ca să nu se omoare din cauza mea”. Auzind cuvintele lui Ithak, Avraham plinse, iar lacrimile sale cădeau asupra lui Ithak, fiul său. Ithak plinse și el mult și spuse tatălui său: „Grăbește-te, tată, îndeplinește voința lui Dumnezeu, așa cum ți-a cerut”. Și inimile lui Avraham și Ithak se bucurau de ceea ce poruncise Dumnezeu... Dar dacă inima era voioasă, ochii plângeau plini de lacrimi!

Avraham îl legă pe Ithak, fiul său, îl puse pe jertfelnic, deasupra lemnelor; și stând pe jertfelnic Ithak întinse gâtul către tatăl său iar Avraham întinse mîna să ia cuțitul pentru ca să-l înjunghie pe fiul său pentru ardere de tot pe altar.

În clipa aceea îngerii milosivi veniră la Dumnezeu și îi vorbiră: „Fie-ți milă, Doamne, rege milostiv și îndurător, tu care domnești peste tot ceea ce ai creat în ceruri și pe pământ și care te îngrijești de viața tuturor, stabilește o răscumpărare pentru Ithak, acordă-i enarea ta: fie-ți milă de Avraham și de Ithak, fiul său, care astăzi au împlinit cuvîntul tău. N-ai văzut, Doamne, că Ithak, fiul lui Avraham, slujitorul tău, este legat ca o vită pentru sacrificiu pe jertfelnic? Te rugăm, stăpîne, fă ca mila ta să se reverse asupra lor”.

Atunci Dumnezeu apără în fața lui Avraham, pe care îl striga din ceruri și îi zise: „Nu vei ridica mina împotriva copilului tău și nu vei face nimic, căci acum, după ce ai îndeplinit ceea ce ți-am cerut și nu mi-l-ai refuzat pe fiul tău unic, știu că te temi de Dumnezeu”.

Iar Avraham, ridicînd privirea, văzu următoarele: un berbec ale cărui coarne se încurcaseră în mărcini. Era berbecul pe care Dumnezeu îl crease în ziua cînd a creat cerul și pămîntul. Încă de atunci Dumnezeu a pregătit mielul care să fie sacrificat prin ardere de tot în locul lui Ithak.

Berbecul venea, apropiindu-se de Avraham, cînd Satan îi văzu și încercă coarnele în mărcini pentru ca să nu se apropie de Avraham și pentru ca Avraham să-l înjunghie fiul. Dar Avraham îl văzu pe berbec apropiindu-se de el, precum și pe Satan care îl reținea. Avraham se duse, apucă berbecul și îl aduse în fața altarului. Îl dezlegă pe Ithak, fiul său și puse în locul său berbecul. Avraham înjunghie berbecul pe altar și îi oferă ardere de tot în locul fiului său. Apoi Avraham stropi altarul cu singele berbecului și zise: „Acesta e în locul fiului meu! Acesta să fie în fața lui Dumnezeu drept singele fiului meu” Și Avraham îndeplini pe jertfelnic tot ritualul care fu pe placul lui Dumnezeu.

În acea zi Avraham îl binecuvîntă pe Ithak și pe urmașii săi.

Între timp, Satan se duse la Sara, luînd înfățișarea unui bătrîn necăjit și smerit... Avraham se afla încă pe munte jertfind lui Dumnezeu arderea de tot. Și Satan zise Sarei: „Știi ce i-a făcut Avraham azi lui Ithak? Știi că i-a luat pe Ithak, că a ridicat un jertfelnic, l-a înjunghiat și l-a sacrificat pe jertfelnic? Ithak striga și plîngea în fața tatălui său; dar nu era nimeni care să-l vadă și să se milostivească de el”.

Satan repetă aceasta de două ori Sarei, apoi se făcu nevăzut.

Auzind cele spuse de Satan, Sara crezu că este un bătrîn din aceia care trăiau în preajma fiului ei și că venise s-o vestească. Și Sara ridică vocea și plinse și scoase un țipăt puternic și amarnic din cauza fiului ei. Se aruncă la pămînt, își presără țărîna pe cap și zise: „Fiu meu! Ce n-aș da să mor azi în locul tău”.

Ea continua să plîngă și zise: „Cît sufar din cauza ta! Te-am crescut, te-am alinat, dar iată că bucuria pe care mi-o pricinuiși s-a transformat în doliu! Te-am dorit, rugîndu-mă pînă ce te-am născut la nouăzeci de ani! Iar acum, azi, ești jertfă focului și cuțitului. Desigur, mă mîngîie gîndul că ai respectat porunca lui Dumnezeu. Căci cine ar putea călca cuvintele Dumnezeului nostru, care ține în mîinile lui sufletele tuturor? Tu ești drept, Doamne! Tot ce faci Tu e bine și drept și mă bucur și eu de ceea ce ai poruncit... Dar, dacă inima mea se bucură, ochii mei plîng plin de durere...”

Sara se sprijini de una din slujnicele sale, apoi se ridică să plece, doar-doar va afla vesti despre fiul mult iubit. Ajunse pînă la Hevron, întrebînd pe toți trecătorii pe care îi întâlnea în drum; dar nici unul nu putu să-i spună ce s-a întîmplat cu fiul ei.

Împreună cu slujnicele și sclavele sale ajunse la Kiriat-Arba, adică la Hevron și întrebă pe toată lumea despre fiul ei... Ea rămase acolo și trimise slujitori să afle unde au plecat Avraham și Ithak. Servitorii îi căutară în casa lui Sechem și a lui Ever și nu-i găsiră. Întrebăru peste tot: nimic...

Dar Satan veni la Sara, luînd chipul unui bărbat. El veni, stătu în fața ei și zise: „Ți-am spus minciuni! Avraham nu l-a înjunghiat pe Ithak, fiul tău; Ithak nu a murit”. Auzind aceasta, inima îi fu năpădită de bucurie pentru fiul ei și de bucurie își dădu sufletul.

După ce îndeplini ritualul, Avraham se întoarse cu Ithak, fiul său, la tinerii pe care îi lăseseră pe drum și plecară împreună acasă, la Beer-Seva. O căutară pe Sara și nu o găsiră. Întrebăru despre ea și li se spuse: „S-a dus la Hevron să vă caute. Unde ați fost? Căci i s-a povestit așa și așa...”

(SEFER HAIŠAR)

rael. H înulnim în diferite variante: Margolis, Margulis, Margolin, Marguliov, Margulian, Margoses etc. El este răspîndit și printre evreii din România, fiind purtat și de rabini eminenți, printre care rabinul Iacob Margulis (decedat în 1962), care a pășorit timp de 66 de ani obstea evreiască din Galați.

Care este originea acestui nume?

El derivă de la cuvîntul ebraic *margalit* (margulis în pronunția idiş), care înseamnă perla. În Biblie acest cuvînt nu apare. Îl înulnim abia în talmud, sub două variante: *margalit* și *marginita*.

Marele dicționar al limbii ebraice al lui Ben lehuuda precizează că nu se știe dacă cuvîntul provine din grecește, unde *margulis* și *margarith* înseamnă perla, sau dimpotrivă, că limba heleană a preluat respectivele cuvinte din ebraică.

Din vechime, Margalit este și un prenume feminin la evrei. Fie sub forma sa originală, fie în traducere idiş (Perla) el apare în documente și scrieri vechi.

Dar cum a devenit acest prenume feminin nume de familie? Răspunsul la această întrebare îl găsim într-un studiu al cercetătorului S. Z. Kahane.

Tatăl rabinului Iacob Margalit a fost un erudit al Torei și a trăit în orașul italian Florența. Pentru ca el să se poată consacra în exclusivitate învățăturii, soția sa, Margala, a luat asupra ei grijele existenței. Ea a fost aceea care s-a ocupat cu negoul — și cu rezultate dintre cele mai bune. În semn de recunoștință fiul a luat numele de familie Margalit.

Cu timpul prenumele Margala sau Margalit a ieșit din uz, fiind înlocuit cu sinonimul idiş Perla.

Cercetătorul german Erhard Kessler este de părere că numele de familie Margulies ar proveni direct de la denumirea ebraică a pietrei prețioase, Ipozeza este plauzibilă. Dacă se ține seama că în baza unei legi din decembrie 1804 evreii din Rusia au avut latitudinea de a-și lua un nume de familie după plac. Unii au adoptat atunci nume de metale prețioase (Goldstein, Zilberman etc.) sau de pietre prețioase. Margulies, în toate variantele cunoscute, ar fi unul dintre ele.

(locuitorii orașului Palmyra — pe vechiul său nume Tadmor —), continuă să-și recruteze efectivele din patria de origine în tot cursul secolului II și III e.n. („Viața în Dacia”, de M. Macrea, Ed. Științifică, Buc., 1969).

Cînd Philon din Alexandria afirma că „Sabatul era o zi de sîrbătoare pentru întreaga lume”, el se referea probabil la Orientul Apropiat. Iusa romanii au pătruns adînc în orientul semitic neolizant, aducînd și de acolo oameni în Dacia. „Diploma (găsită la Cășei, jud. Cluj), s-a dat la 29 iunie 120 e.n.: Baric(i) Ma(k)e J, din Palmyra, soldat dintre Palmyrenii sagittarii ex. Syria (arcașii palmireni din Siria) — formație care la acea dată avea dizlocat un detașament la Cășei, în cadrul armatei Daciei Superioare, comandată de guvernatorul Iulius Severus. Pentru merite speciale titularul diplomei primise cetățenia romană în timp ce se găsea sub armă.” (Citat din: OTSDR pag. 259). După nume, soldatul pare a fi evreu, deoarece în traducere înseamnă: „fiul lui Iei circumcîsul...”

În lumina celor de mai sus, se poate presupune că cinstirea Săbatalui s-a putut bucura de oarecare răspîndire în Dacia, chiar înainte de pătunderea creștinismului. Nu sînt motive să se creadă că Dacia ar fi constituit o excepție față de evoluția celorlalte provincii ale imperiului roman.

Evreii precizau prin numere zilele săptămîinii, în afară de ziua a șaptea, care se numea Sabat (săbîta). Grecii au împrumutat săptămîna de la evrei. Ziua a șasea era „Ziua pregătirii” (Paraschevi), iar a șaptea, Sabat... Romanii au împrumutat săptămîna de la evrei, dîndu-i numele supănat (sau hebdomas) și atribuind fiecărei zile un nume de planetă, cu excepția zilei a șasea, care se numea Sabat. Ultimea zi a săptămîinii era Solisides (ziua Soarelui). După adoptarea creștinismului, Constantin cel Mare a stabilit (în 321 e.n.) ca această zi să devină prima zi a săptămîinii, sub numele Domini dies, dominica (dominică)...

Cînd grecii au adoptat creștinismul, prima zi a săptămîinii, Dominica romană, a devenit la ei „ziua Domnului” (Chiriaci)...

Adrian STEINBERGER

Margulies este unul din cele mai vechi nume de familie la evrei. Genealogia acestei familii urcă pînă la Rași, cel mai mare comentator al Bibliei și talmudului (1040—1105).

Numele acesta este bine cunoscut în cea de-a doua jumătate a secolului al XV-lea, cînd în frîntea comunității evreiești din Nîmberg s-a aflat rabinul Iacob Margulies, mort în anul 1492. Acesta este autorul unei cărți consacrate procedurii la divorțuri, după care s-au călăuzit rabini din generațiile următoare. Un comentariu la această carte a scris un descendent al acestei familii, rabinul Efraim — Zalman Margulies (1762—1828).

Istoricul H. Graciz arată că Iacob Margulies a fost unul din cei mai proeminenți rabini ai generației sale. El a prezidat conferința rabinelor din țările germanice, ținută la Nîmberg, în anul 1474. Împăratul Friedrich i-a acordat titlul de *Hochmeister* (1487). Fiul său, rabi Ithak ben Iacob Margulies, a fost rabin la Praga și s-a săvîrșit din viață la 24 Adar 1525.

În a doua jumătate a secolului al XV-lea întâlnim un alt rabin cu numele Iacob Margulies. El a trăit în orașul Regensburg și s-a făcut cunoscut prin corespondența sa cu eruditul Johann Reuchlin, care a combătut aserțiunile calomnioase ale renegatului evreu Pfefferkorn.

O ramură a familiei Margulies s-a stabilit cu multe secole în urmă în Polonia. Enciclopediile evreiești indică genealogia acestei familii pe 11 generații, pînă la rabinul Samuel Margulies din Poznan, pe care regele Sigismund l-a numit căpetenia evreilor din regatul său. Fiul său, Moșe — Mordehai Margulies, a fost rabin și conducător al școlii superioare religioase a comunității din Cracovia și a murit la 11 Kislev 1617.

Un membru al acestei ramuri, Samuel — Zalman Margulies, născut în anul 1858, a fost rabin al comunităților din Breslau și Hamburg. În ultimul deceniu al secolului trecut s-a stabilit în Italia, îndeplinind funcția de șef rabin al comunităților din Florența și Roma.

Numele Margulies este frecvent la evreii din Polonia, Rusia, Germania, Statele Unite, Is-

Șabatul în antichitatea romană

(Urmare din pag. V-a)

regiune, ci pentru întreaga lume”, iar istoricul *Josephus Flavius* (38 — prima decadă a sec. II e.n.), referindu-se la răspîndirea creștinismului scrie: „Nu există oraș grecesc sau nord african, nu există țară în care să nu li pătrunsă obiceiul respectării ca zi de odihnă a celei de a șaptea zile” (Contra lui Apion II, 38).

Din cele de mai sus rezultă că sîrbătorea Săbatalui s-a răspîndit în așa măsură, încît la începutul sec. II e.n. acest fapt era îndeobște cunoscut cel puțin în partea de răsărit a Imperiului roman, din care făcea parte și Dacia.

După ocuparea Daciei de către romani (106 e.n.), o lume prestîră de orientali, spore și fi fost adusă aici pe timpul împăratului Hadrian (117—138 e.n.).- mai ales din provincia romană Siria (din care făcea atunci parte și Iudeea, n.n.).- Ei vin în Dacia mai ales ca negustori și oameni de afaceri, dar și ca soldați în unitățile originare din orient” („Istoria României”, vol. I, pag. 384—386. Ed. Acad. 1960).

În umblînitate, drumul roman de pe malul Olteului urca pe la Simbotin, Bîlcea, Bivolari, ocolea muntele Cozia pe la Rădăcinești și Tițești, revenind pe malul Olteului la Căpățeni. Localitățile amintite conțin ruine de castre (lagare fortificate) romane. Din punct de vedere toponimic, satul Simbotin (com. Dițești) pare să fi avut la origine denumirea Sabateion (locul unde oamenii de diferite origini emine se strîneau pentru a cinsti Săbatalul). „În pînă la Bivolari din fața mîlăstirii Cozia, se păstrează un castrom... zidit în 138 e.n.... Castrom de la Bivolari și cel de la Rădăcinești fuseser construite de Sursi sagittarii (arcașii sirieni)”.

„(Orașe, țîrguri și sate în Dacia romană”, de D. Tudor, Ed. Științifică Buc., 1968), „Sirii sagittarii... sînt constituiți în formațiuni regulate numite numeri (cu un efectiv de 500—900 soldați), pe care-i găsim răspîndiți în toată Dacia. Autorul tratatului, despre care ne spune că în aceste trupe se dădeau comenziile orale și în limba mîlernă a soldaților... Trupele de orientali, mai ales de sirieni și palmireni,

MANUSCRISE EBRAICE

Universitatea ebraică din Ierusalim posedă o bogată colecție de manuscrise vechi. Fondul este alcătuit din aproximativ 10 000 manuscrise originale și 26 000 micro-filme. Se apreciază că acestea ar reprezenta jumătate din numărul de manuscrise ebraice existente în lume.

Un număr de 2 500 manuscrise provin din evul mediu. Cel mai vechi este din anul 896.

Dintre piesele deosebit de prețioase amintim un exemplar din lucrarea lui Maimonide, „Mișnei Tora”. El a fost transcris de un copist din Spania, în secolul al XIV-lea și ilustrat în Italia, un secol mai târziu.

Un colectiv de specialiști lucrează de mai mulți ani la identificarea și datarea manuscriselor. Momentul și locul unde fiecare act a fost lucrat se stabilesc prin compararea caracterelor grafice, prin analiza chimică a cernei și a pergamentului etc.

CENTENARUL UNEI SINAGOGI

Comunitatea evreilor din orașul Bristol (Anglia) a sărbătorit recent centenarul sinagogii sale. La festivitate au luat parte reprezentanți ai celorlalte comunități din Anglia.

În această țară trăiesc aproape 500 000 evrei.

O BIOGRAFIE SEMNIFICATIVĂ

„De la curtea Spaniei în ghetoul italian” se intitulează cartea lui Iosef Ierushalmi, apărută în editura Columbia University Press din Anglia.

Isaac Cardoso s-a născut în Portugalia, în anul 1604 și a trăit mulți ani în Spania, convertit la catolicism. Și-a câștigat reputația de medic-filozof iar în cele din urmă a deținut funcția de medic al curții regale din Madrid. În anul 1648, la apogeul carierei sale, părăsește brusc Spania, plecând în Italia, unde revine la credința înaintașilor săi. Între 1652—1683, când moare, a locuit la Verona, unde s-a bucurat de faimă, atît printre evrei cît și printre neevrei, ca medic și ca filozof.

IMAGINI BIBLICE

Ivor Weiss, un pictor din Anglia, înfățișează pe pinzele sale imagini inspirate din paginile Bibliei ca și din mediul tradițional hasidic.

O SINAGOGĂ ISTORICĂ

Cu prilejul sărbătorilor de toamnă au fost oficiate primele servicii divine la sinagoga din Worms (R. F. a Germaniei), de curînd reconstruită.

Istoria acestui sfînt lăcaș se întinde pe o perioadă de o mie de ani. Cronicile arată că sinagoga din Worms a fost construită în anul 1034. Marele erudit și comentator al Bibliei și Talmudului Rași a studiat aici. Pînă în preajma celui de-al doilea război mondial vizitatorii puteau vedea aici, obiecte ce au aparținut marelui învățat.

În noiembrie 1938, în cadrul programului denumit „Noaptea de cristal”, barbarii nazisti au incendiat și acest lăcaș sfînt. Acum el a fost reconstruit și pus la dispoziția credincioșilor ce locuiesc în micile comunități din regiune.

UN NOU RABIN

Rabi Daniel Kahn, absolut al institutului de studii ligioase (Iesiva) din Manchester, a fost ales Șef rabin al comunității ortodoxe din Rotterdam.

EXPOZIȚIE A CĂRȚII

Și în acest an comunitatea evreiască din Buenos Aires a organizat Expoziția cărții eвреiești. Au fost prezentate peste 3 000 titluri, atît din domeniul beletristic cît și religios, istoric etc. Cărțile sînt în limbile spaniolă, ebraică, idiş și engleză.

PELERINAJ LA MAUTHAUSEN

Supraviețuitori din lagăr și delegați ai comunităților eвреiești din Austria și R. F. a Germaniei au luat parte la pelerinajul la Mauthausen, unde a funcționat un lagăr de exterminare nazist. Un serviciu divin a fost oficiat în memoria miilor de deținuți ce au pierit în chinuri cumplite.

FĂRĂ CIRCUMSTANȚE ATENUANTE..

Procesul lui Klaus Barbie, fost șef al Gestapo-ului din Lyon în anii celui de-al doilea

război mondial, a fost redeschis la tribunalul din München, în urma noilor probe administrate de acuzare. Anterior, apărarea obținuse sistarea sub cuvînt că acuzatul nu avea la timpul său cunoștință de soarta ce le era rezervată persoanelor deportate. Acum tribunalul a intrat în posesia unei declarații scrise de un martor ocular, în prezența căruia comandantul Gestapo-ului din Lyon, referindu-se la măsurile luate de nazisti împotriva evreilor, exclamase: „Împușcați sau deportați, e exact același lucru!”

Luînd cunoștință de sistarea procesului, o delegație de 43 foști membri ai Rezistenței franceze din zona Lyon, în frunte cu primarul orașului, a sosit la München spre a protesta. Printre cei care au cerut să depună mărturie în fața tribunalului se află o supraviețuitoare de la Auschwitz, unde i-au pierit cei trei copii. Toată familia fusese deportată din Franța de către Gestapo.

STUDIUL ISTORIC

În editura Kenikal Press a apărut o nouă ediție a lucrării „Evreii din Amsterdam în secolele 17—18” de dr. Bloom. Cartea reconstituie istoria acestei comunități, una din cele mai importante din Europa occidentală.

Prima ediție a cărții a apărut în anul 1937.

ISTORIE A EVREILOR DIN BIZANȚ

În editura Routledge & Kegan Paul (Londra) a apărut cartea lui Andrew Shraf *Evreii din imperiul bizantin*, cuprînzînd istoria acestei comunități de la înființarea ei pînă la sfîrșitul secolului al XII-lea.

ANTOLOGIE DE PROVERBE EBRAICE

„Cuvintele înțelepților” este titlul unei antologii de proverbe și aforisme, culese din literatura ebraică de-a lungul secolelor și aranjate în ordine alfabetică, după temă. Compilația se datorează lui Reuven Alcalay și Mordechai Nurock și a apărut în editura Masada din Ierusalim.

În aceeași editură a apărut volumul „Bialik vorbește”, o culegere de maxime și eseuri ale marelui poet.

DECES

La Moscova a încetat din viață în vîrstă de 94 de ani, Zalman Vendrov, cel mai bătrîn scriitor evreu din U.R.S.S. Dintre scrierile sale amintim cărțile „Din pragul vieții”, „Strada noastră” etc.

ÎN MEMORIA UNUI ZIARIST

„Sefer Reuven Rubinstein” este titlul unui volum închinat memoriei lui Reuven Rubinstein, fostul redactor șef al ziarului „Idische Stimme” care apărea înaintea celui de-al doilea război mondial la Kovno. Volumul cuprinde o culegere de articole și eseuri scrise de acest eminent publicist, precum și amintiri ale foștilor săi colaboratori.

O NOUĂ REVISTĂ

La Londra a început să apară revista bilunară „The scribe”, publicația descendenților evreilor babilonieni. După cum se știe, Babilon a fost prima stație pe lungul drum al Diasporei.

REEDITAREA UNEI LUCRĂRI DE ISTORIE

Editura Schocken din New-York a reeditat monumentală lucrare a lui George Foot Moore „Iudaismul în primele secole ale erei creștine”, publicată prima oară acum 40 de ani.

„CEI TREI DE LA BREDĂ”

Problema „celor trei de la Bredă” este din nou la ordinea zilei. Este vorba de criminalii de război nazisti Fischer, Ferdinand aus der Fintzen și Joseph Kottaella care își execută în Olanda pedeapsa privativă de libertate pe viață pentru crimele de război ce le-au săvîrșit în anii ocupației. Apărătorii lor s-au adresat justiției cerînd grațierea celor trei, tînînd seama că au executat pînă acum 20 de ani de detențiune. Opinia publică din această țară este împotrivă.

O FORTĂREĂȚĂ A LUI HERODES

Herodjum este una din cele trei fortărețe construite de regele Herodes. Căscătată în virful unei movile artificiale, ea a fost construită în ultima decadă a primului secol î.e.n. Săpăturile efectuate în ultima vreme au scos la iveală temeliile întregii construcții. Pot fi ușor identificate turnurile de gardă, cisternele, silozurile, grajdurile, baia rituală și sinagoga.

Preocuparea lui Herodes pentru securitate poate fi înțeleasă dacă ne amintim că

era un străin, un rege-uzurpator al Iudeii. Pentru a-și legitima poziția, s-a căsătorit cu o principesă hasmoneană pe care pînă la urmă a ucis-o împreună cu rudele ei care aveau dreptul la tron. Chiar după ce a lichidat pe toți membrii familiei, între care și pe cei doi fii ai săi, Herodes nu s-a simțit în siguranță pe tron. După aceea a pus să se construiască cetăți fortificate ca Masada, Mașerus și Herodium.

ISTORIA UNEI COMUNITĂȚI DIN ANGLIA

Sub egida comunității eвреiești din Coventray a apărut cartea lui Hary Levine „Evreii din Coventry”, o istorie a acestei obști, care începe în secolul al XII-lea.

OBȘTEA EVREIASCĂ DIN IRAN

În Iran trăiesc azi 65 000 de evrei, dintre care marea majoritate (48 000) la Teheran. Mai există o comunitate de 8 000 suflete la Shiraz; la Ispahan comunitatea are 3 600 de membri, la Ahabad 2 000. Urme ale prezenței eвреiești în Persia se mai pot vedea și azi. Astfel, în localitatea Hamadan, fostă Ecbatana, situată la 175 mile de Teheran, se află mormîntul Esterei și al vărului ei, care au fost de curînd restaurate, cu ocazia sărbătorii a 2500 ani de la întemierarea monarhiei. Cimitire și sanctuare eвреiești se întîlnesc în multe localități, iar nu departe de Ispahan, la Pir-i-Bakran se află legendarul mormînt al lui Scrub, fiica lui Așur.

STUDIUL DESPRE CABALA

În editura Mosad Harav Kook din Israel a apărut cartea lui Israel Weinstock „Studiu despre filozofia și misticismul iudaic”. Combatînd părerea cîrentă că Cabala a apărut în secolul al XIII-lea în Spania și în regiunea Provence din Franța, ca o reacție față de doctrinele austerale ale filozofilor evrei medievali, Weinstock susține că filozofii evrei din evul mediu au îmbrățișat tradiția esoterică ce include temele centrale ale Cabalei. El menționează doctrina ciclurilor de creație, după care lumea a fost creată și există în cicluri. Fiecare ciclu are propria sa Tora. În ciclul nostru predomina sefira „Gevura”, care denotă judecata lui Dumnezeu și Tora noastră corespunde acestei situații. În ciclul „Hesed” domină afecțiunea, mila lui Dumnezeu, iar Tora aceluia ciclu nu cuprinde decît precepte pozitive.

STUDII NIPONE DESPRE IUDAISM

Profesorul Rokuichi Sugita din Japonia este autorul mai multor cărți despre istoria evreilor. El posedă o bibliotecă iudaică cu 5 000 volume. Un alt cercetător nipon, Shin Hasegawa, a publicat și el de curînd o carte despre iudaism. De altfel există și un idişist japonez, Kazuo Ueda, care a făcut din studiul limbii idiş ocupația sa principală. Rabinul comunității (de 800 suflete) din Tokio ține prelegeri, traduce texte eвреiești vechi, copiază texte de pe pietre funerare vechi și se ocupă de editarea unui dicționar hebreo-japonez. În Japonia există o societate pentru studierea Bibliei și o societate pentru studii iudaice.

GHID TURISTIC

În editura Fleet Press Corporation din New-York a apărut „Ghidul turistic al obiectivelor eвреiești din Europa” de Samuel Abramson și Bernard Postal.

פון דער גארער וועלט

די יידישע קהילות פון ווייטן מזרח

אין סינגאפור, ניו-זעלנאד, כאנג-קאנג, מילאנאדא, זענען פאראן קלינע יידישע קהילות. זיי האבן זיך לעצטנס ארגאניזירט אין א פערעראציע פון די יידישע קהילות פון ווייטן מזרח.

פארצייכענונגען פון אויטווייז

אך דער כעריסאָפּי פון געוועזענעם היסטאָרישן פאָנענאָפּאָליטאָנעם לאַנער פון אויטווייז זענען געפונען געוואָרן עטליכע באַטעלעך פון א סאָ-כור, נעשריבענע אין דער יידישער שפראך. דער אומבאקאנטער מחבר איז געקומען קיין אויטווייז אין 1942. ער האָט באהאַלטן זיין סאָ-כור אין א פלאש און זי איינגעבראַנגן אין דער ערד.

די געשיכטע פון א שול

אן אינטערסאנטע מאָנאָגראַפיע ווען דער נעשיכטע פון דער וואלעבורנער שול איז דערשינען מיט דער געלע-נהיים פון דעם פאָנעלעך און א סאָ-כור, דעם באקאנטן סקום-קדוש. אין דער רשימה פון אירע נאלעכאסעס זענען פאראן אָנגעזענע יידישע פערזענלעכקייטן ווי נוסמאוו מאהלער, מאסס ריינהארטס, שטענאוו צוויי און אנדערע.

די געשיכטע פון דער שול איז ענן פארברנדן מיט דער נעשיכטע פון דער וואלעבורנער יידישער קהילה. נאָכאָנאָמע-סירן עסמירי צום דריטן ייך, האָבן די עסמיריכישע יידן מיטגעמאכט אלע היסטאָרישע פארפאָלגונגען וועלכע האָבן באראפערט פירן צו דער "ענד-ליוונג" פון דער יידן פראגע. די שול איז אין 1938 אונטערגעצונדן געוואָרן פון די ס. ס. בארעט.

דאָס יידישע טעאטער אין אמעריקע

אין נאָכפאלגנדע ווערן גערייט די לעצטע סצענעס פונעם פילם "אנאטאליע", לויט דער מוזיקאלישער פאָמערע "דער פילדער און דאך", געבויט אין שלום עילכעס "סוכיה דער סליכיקער". איינע פון די הויפטראָלן אין דעם פילם, די שטיקע, ווערט אויסגעפירט פון סאלי פיקאן. ביי אירע 72 יאָר איז סאלי פיקאן נאָך פול מיט ענערגיע. זי שפילט שוין זינט צענדליקער יאָרן אה דער יידישער בינע פון ניו-יאָרק און ווערט דאָרף באזאכט אלס די "ערשטע ליידי פון יידישן טעאטער".

אין אן אינטערסאנטן האָט סאלי פיקאן געשילדערט די אנטוויקלונג וואָס דאָס יידישע טעאטער אין אמעריקע מאכט איצט מיט. די פיעסן ווערן געשפילט העלפס אין יידיש און העלפס אין ענגליש, זיי דער נאנצער עולם וואָס פארשטיין. איינע פונעם ווערן געשפילט נאָך אן ענגליש נאָל ווערן פונדעסטוועגן באשפאכט אלס יידיש טעאטער ווייל, נישטקונדיג דעראויף וואָס זיי ווערן נישט געשפילט אין יידיש, שילדערן זיי א יידישעס ביכע.

א בוך וועגן בר-כוכבא

אין פאראַן, ווייזענעלד און ניקאָסאָן" איז דערשינען דאָס בוך פון פראָפּעסאר נאָל יאָרן, וועגן בר-כוכבא, דעם אָנפירער פון לעצטן אויפשאַטער קעגן רויס. (135 נ.צ.) א לאנגע צייט האָבן פיל טעאטיקס און בר-כוכבא איז א לעגענדארישע פיגור. אין 1960 האָט אן ארכע-אָלוגישע עקספערציע, אומער דער אנטדעקונג פון פראָ-פּעסאָר נאָל יאָרן, אנטדעקט אין מזרח היריה געטרעט פארמעטן צווישן וועלכע אויך א בריוו אין כתב-יד, פון בר-כוכבא.

אין זיין בוך שילדערט דער פראָפּעסאר נאָל יאָרן, אה אן אראפאקען אפ, די רעזולטאטן פון זיינע ארכעאָלאָגישע פאָרשונגען.

עוונג'ל-שבת

פרייטאָג צו נאכט, דעם 5טן נאָוועמבער האָט יאָר, ליל שבת ירא, איז פאָרגעקומען אין כשרן רעסאָלאָן פון דער פּעדעראציע פון די יידישע קהילות א סאדאָיאָנעלער עוונג'ל-שבת. ביי שבת'לע געזעסעטן טישן זענען געזעסן די מוויזיס פון דער פּעדעראציע און פון דער בוקא-רעסטוראָרן, די יונג פון דער תלמוד-תורה, דער כשר פון דער תלמוד-תורה. אונטער דער מיטל-סטראפּער אָפּוירונג פון קאָפּפּאָליטיק חיים שווארצמאן זענען געזינגען געוואָרן זיירות און אנדערע סאדאָיאָנעלע לידער.

דער רב וואָלט האָט גערעדט אף דער טעמע: "אברהם אבינו, דער ערשטער ייך, דער ערשטער בייגער פון דער מוטנשווייט", א פירוש צו דער סדרה פון דער וואָך, איז ליכט פון הויכע טייטש פרינציפן. ס'איז געווען באמת א טונג'שבת, א זעלטענער נחת-רוח.

פון תהו ובהו צו הארמאניע

(המשך מן זייט 10)

ביליאניע פון מענטשן-מין איז דערצייט פון אומפאשניש-טישער פינצערניש.

אין די באדינגונגען פון סאָציאליסטישן רופעניע, האָבן די זעלבע שלום-אידען פון הארמאניע צווישן די פאר-שירענע נאציאנאליסטן און אסונות, דער זעלבער רעס-פעקס פארן מענטש. לעבן און פאר זיינע רעכט, דער-זעלבער נייטס און געזעכט-קייט און ברודערלעכקייט, געהאָלפן און וווגן פון דער פאראנגעהייט וואָלן געלי-דערשט ווערן, אן אנדערע קהי-לות פשוטע וואָלן קענען ווי-דער אויפגעבויעט ווערן, אן אנדערע רעליגיעזע לעבן וואָל-זיך אסאָזיקלען אומגעשטערט.

מיר נעגיסן פון דער פולער גלייכהייט און פון די זעלבע רעכט מיט אלע אנדערע-ביר-גער פונעם לאנד, מיר נעגיסן פון דער שטיצע און פא-שטענדיגע פארן לייזן אנד-זערע ספעציעלע פראָבלעמען. מיר באגנענען זיך היינט און מיר זאָלן זיך איינס דאָס אדערע בשורות טובות. די פולער צווישן וועלכע מיר לעבן זענען באזעט פון דעם זעלבן פון איינס פון איינעם, ברידערלעכקייט, שלום.

זיין רצון, וואָס נאָט העלפן און די באדינגונגען פון די פולער קעגן אלע פרווון פון צעשטערונג און דעוואנע-ציע זעלן געקרינט ווערן מיט דערפאלג, אן דער תורה-אידעאל און אוניווערסאלער-שלימות, און די סאָ-סענאליע יידישע תפלה פון גיבונג גרויות, פון שלום צווישן מענטשן און פולקער וואָל פויערן, פון פולקער, ביסמינ, און אנדערע טעג. אמן.

די אקציע פון פאר-מילן די פעלדער מיט כשרע שפיין פאר סוכות האָט זיך פארענדיקט.

דאָס צווייטן ווינטער-הילף וועט אנהייבן דעם 19-טן נאָוועמבער 1971.

די אקציע פון פארמילן ווינטער-הילף וועט אנהייבן דעם 19-טן נאָוועמבער 1971.

דעם 10-טן דעצעמ-בער, הייבט מען אָן צו טיילן כשרע שפיין פאר סוכות.

כשרע שפיין פאר סוכות האָט זיך פארענדיקט.

דאָס צווייטן ווינטער-הילף וועט אנהייבן דעם 19-טן נאָוועמבער 1971.

דעם 10-טן דעצעמ-בער, הייבט מען אָן צו טיילן כשרע שפיין פאר סוכות.

כשרע שפיין פאר סוכות האָט זיך פארענדיקט.

דאָס צווייטן ווינטער-הילף וועט אנהייבן דעם 19-טן נאָוועמבער 1971.

דעם 10-טן דעצעמ-בער, הייבט מען אָן צו טיילן כשרע שפיין פאר סוכות.

כשרע שפיין פאר סוכות האָט זיך פארענדיקט.

דאָס צווייטן ווינטער-הילף וועט אנהייבן דעם 19-טן נאָוועמבער 1971.

אין יענע טעג, אין סאטמאר

(המשך מן זייט 11)

אינצווישן תחונה געהאט און בא-קומען דעם נאכטן אנטאל, זיך געפנט א נעוועלכע אן דער קוואַ-וואַרע-גאס. זי האט אנגא-זשירט דאָס יידישע יוגל העני-דלער איסידאר, וועלכער האט איר געבריי געדענט. מען האט אָבער באמילן אז אלע יידן זאלן גיין אין געטא. הענדלער איז געווען א קינד. ראזאליע האט זיך גלייך פארגעשטעלט וואָס ס'ווארט אף אים. האט זי אים פארהאלטן און איר הויז אף-לוא-בלא-גאס נומער 2, דא האט זי אים אויסגעהאלטן ביז צום סוף פון קריג.

ראזאליע האט גע-אם אין סאטמאר א שוועסטערקינד. פערענץ סאנדאר, וואס איז גע-ווען אַסיריז אין דער פאליטי (ער לעבט היינט אין עלטער פון 82 יאָר, ביי זיינע קינדער - מע-רענץ סלענג איר צומאל עפעס זיין יידן. ווען ער האט זיך פון ראזאליע דערווארט וואס זי ווא-האלט, שטענעט ער קומען זי ווא-רענען ווען ס'ווערן געמאכט און זי לערנען האט זי דאָרף פון.

האבנדיק איר הויז אָפּגעזונדערט אליין, אין א הויף, האט קראַז-לע נישט באנוגט זיך נאָך אַר-אויסגעהאלטן הענדלער. זי האט געבראכט אין איר הויז, מיט דער הסכמה פון איר פאן, שטע-פאן, און יידישע בחורים (פריער סאטמאר און פריער יונגער, וואס זענען אנטלאפן פון צוואונגן ארבעט און געט-רען וואָס נאָך בעסער באהאלטן. דעם גרוב (ראזאליע פלעגט אין רוסן בוקער) פלעגט מען פאר-דעקן מיט א טעפּיך. אף דעם טעפּיך איז געשלאגן א טיש מיט בעקלעך.

— כ'לכא נאָט אן נויט — די נויט האט זיך געאונט גענוג אָפּט, זייל די שכינים זע-נען געווען געווינט צו קומען הערן אַרבעט ביי ראזאליא און ווען זי לאָט זי נישט מער אריין דאָס וואָלטן זיי זיך געטראכט? (דעם גרוב האָבן געגראָבן די בחורים. די ערד האָבן אויסגע-פירט בינאכט די צוויי פרויען. זי האָבן די ערד ארויסגעפירט אין הויף און געפלאנצט א גארטן.) ווען די געמאר אין געוואָרן געטער, האָבן זיך ברידער פרויען געמוזט פאללען די באהעלע-ניש. א שטער פונעם בישאָפּס, וואָס האט זיך געפירט אין דעם נאכטן אנטאל, זיך געפנט א נעוועלכע אן דער קוואַ-וואַרע-גאס. זי האט אנגא-זשירט דאָס יידישע יוגל העני-דלער איסידאר, וועלכער האט איר געבריי געדענט. מען האט אָבער באמילן אז אלע יידן זאלן גיין אין געטא. הענדלער איז געווען א קינד. ראזאליע האט זיך גלייך פארגעשטעלט וואָס ס'ווארט אף אים. האט זי אים פארהאלטן און איר הויז אף-לוא-בלא-גאס נומער 2, דא האט זי אים אויסגעהאלטן ביז צום סוף פון קריג.

ראזאליע האט גע-אם אין סאטמאר א שוועסטערקינד. פערענץ סאנדאר, וואס איז גע-ווען אַסיריז אין דער פאליטי (ער לעבט היינט אין עלטער פון 82 יאָר, ביי זיינע קינדער - מע-רענץ סלענג איר צומאל עפעס זיין יידן. ווען ער האט זיך פון ראזאליע דערווארט וואס זי ווא-האלט, שטענעט ער קומען זי ווא-רענען ווען ס'ווערן געמאכט און זי לערנען האט זי דאָרף פון.

האבנדיק איר הויז אָפּגעזונדערט אליין, אין א הויף, האט קראַז-לע נישט באנוגט זיך נאָך אַר-אויסגעהאלטן הענדלער. זי האט געבראכט אין איר הויז, מיט דער הסכמה פון איר פאן, שטע-פאן, און יידישע בחורים (פריער סאטמאר און פריער יונגער, וואס זענען אנטלאפן פון צוואונגן ארבעט און געט-רען וואָס נאָך בעסער באהאלטן. דעם גרוב (ראזאליע פלעגט אין רוסן בוקער) פלעגט מען פאר-דעקן מיט א טעפּיך. אף דעם טעפּיך איז געשלאגן א טיש מיט בעקלעך.

— כ'לכא נאָט אן נויט — די נויט האט זיך געאונט גענוג אָפּט, זייל די שכינים זע-נען געווען געווינט צו קומען הערן אַרבעט ביי ראזאליא און ווען זי לאָט זי נישט מער אריין דאָס וואָלטן זיי זיך געטראכט? (דעם גרוב האָבן געגראָבן די בחורים. די ערד האָבן אויסגע-פירט בינאכט די צוויי פרויען. זי האָבן די ערד ארויסגעפירט אין הויף און געפלאנצט א גארטן.) ווען די געמאר אין געוואָרן געטער, האָבן זיך ברידער פרויען געמוזט פאללען די באהעלע-ניש. א שטער פונעם בישאָפּס, וואָס האט זיך געפירט אין דעם נאכטן אנטאל, זיך געפנט א נעוועלכע אן דער קוואַ-וואַרע-גאס. זי האט אנגא-זשירט דאָס יידישע יוגל העני-דלער איסידאר, וועלכער האט איר געבריי געדענט. מען האט אָבער באמילן אז אלע יידן זאלן גיין אין געטא. הענדלער איז געווען א קינד. ראזאליע האט זיך גלייך פארגעשטעלט וואָס ס'ווארט אף אים. האט זי אים פארהאלטן און איר הויז אף-לוא-בלא-גאס נומער 2, דא האט זי אים אויסגעהאלטן ביז צום סוף פון קריג.

ראזאליע האט גע-אם אין סאטמאר א שוועסטערקינד. פערענץ סאנדאר, וואס איז גע-ווען אַסיריז אין דער פאליטי (ער לעבט היינט אין עלטער פון 82 יאָר, ביי זיינע קינדער - מע-רענץ סלענג איר צומאל עפעס זיין יידן. ווען ער האט זיך פון ראזאליע דערווארט וואס זי ווא-האלט, שטענעט ער קומען זי ווא-רענען ווען ס'ווערן געמאכט און זי לערנען האט זי דאָרף פון.

האבנדיק איר הויז אָפּגעזונדערט אליין, אין א הויף, האט קראַז-לע נישט באנוגט זיך נאָך אַר-אויסגעהאלטן הענדלער. זי האט געבראכט אין איר הויז, מיט דער הסכמה פון איר פאן, שטע-פאן, און יידישע בחורים (פריער סאטמאר און פריער יונגער, וואס זענען אנטלאפן פון צוואונגן ארבעט און געט-רען וואָס נאָך בעסער באהאלטן. דעם גרוב (ראזאליע פלעגט אין רוסן בוקער) פלעגט מען פאר-דעקן מיט א טעפּיך. אף דעם טעפּיך איז געשלאגן א טיש מיט בעקלעך.

— כ'לכא נאָט אן נויט — די נויט האט זיך געאונט גענוג אָפּט, זייל די שכינים זע-נען געווען געווינט צו קומען הערן אַרבעט ביי ראזאליא און ווען זי לאָט זי נישט מער אריין דאָס וואָלטן זיי זיך געטראכט? (דעם גרוב האָבן געגראָבן די בחורים. די ערד האָבן אויסגע-פירט בינאכט די צוויי פרויען. זי האָבן די ערד ארויסגעפירט אין הויף און געפלאנצט א גארטן.) ווען די געמאר אין געוואָרן געטער, האָבן זיך ברידער פרויען געמוזט פאללען די באהעלע-ניש. א שטער פונעם בישאָפּס, וואָס האט זיך געפירט אין דעם נאכטן אנטאל, זיך געפנט א נעוועלכע אן דער קוואַ-וואַרע-גאס. זי האט אנגא-זשירט דאָס יידישע יוגל העני-דלער איסידאר, וועלכער האט איר געבריי געדענט. מען האט אָבער באמילן אז אלע יידן זאלן גיין אין געטא. הענדלער איז געווען א קינד. ראזאליע האט זיך גלייך פארגעשטעלט וואָס ס'ווארט אף אים. האט זי אים פארהאלטן און איר הויז אף-לוא-בלא-גאס נומער 2, דא האט זי אים אויסגעהאלטן ביז צום סוף פון קריג.

ראזאליע האט גע-אם אין סאטמאר א שוועסטערקינד. פערענץ סאנדאר, וואס איז גע-ווען אַסיריז אין דער פאליטי (ער לעבט היינט אין עלטער פון 82 יאָר, ביי זיינע קינדער - מע-רענץ סלענג איר צומאל עפעס זיין יידן. ווען ער האט זיך פון ראזאליע דערווארט וואס זי ווא-האלט, שטענעט ער קומען זי ווא-רענען ווען ס'ווערן געמאכט און זי לערנען האט זי דאָרף פון.

האבנדיק איר הויז אָפּגעזונדערט אליין, אין א הויף, האט קראַז-לע נישט באנוגט זיך נאָך אַר-אויסגעהאלטן הענדלער. זי האט געבראכט אין איר הויז, מיט דער הסכמה פון איר פאן, שטע-פאן, און יידישע בחורים (פריער סאטמאר און פריער יונגער, וואס זענען אנטלאפן פון צוואונגן ארבעט און געט-רען וואָס נאָך בעסער באהאלטן. דעם גרוב (ראזאליע פלעגט אין רוסן בוקער) פלעגט מען פאר-דעקן מיט א טעפּיך. אף דעם טעפּיך איז געשלאגן א טיש מיט בעקלעך.

— כ'לכא נאָט אן נויט — די נויט האט זיך געאונט גענוג אָפּט, זייל די שכינים זע-נען געווען געווינט צו קומען הערן אַרבעט ביי ראזאליא און ווען זי לאָט זי נישט מער אריין דאָס וואָלטן זיי זיך געטראכט? (דעם גרוב האָבן געגראָבן די בחורים. די ערד האָבן אויסגע-פירט בינאכט די צוויי פרויען. זי האָבן די ערד ארויסגעפירט אין הויף און געפלאנצט א גארטן.) ווען די געמאר אין געוואָרן געטער, האָבן זיך ברידער פרויען געמוזט פאללען די באהעלע-ניש. א שטער פונעם בישאָפּס, וואָס האט זיך געפירט אין דעם נאכטן אנטאל, זיך געפנט א נעוועלכע אן דער קוואַ-וואַרע-גאס. זי האט אנגא-זשירט דאָס יידישע יוגל העני-דלער איסידאר, וועלכער האט איר געבריי געדענט. מען האט אָבער באמילן אז אלע יידן זאלן גיין אין געטא. הענדלער איז געווען א קינד. ראזאליע האט זיך גלייך פארגעשטעלט וואָס ס'ווארט אף אים. האט זי אים פארהאלטן און איר הויז אף-לוא-בלא-גאס נומער 2, דא האט זי אים אויסגעהאלטן ביז צום סוף פון קריג.

פערדעש (ער לעבט היינט אין באיא-מארע) האט זיך איינגע-ווייזן איבערגעפירט קיין בודא-פעסט. (א גרויסע שטאָט, האָבן זיי זיך געקאנט בעסער אויסמא-האלטן.) דער שפּעטער האט גע-האט א ווין. מיט זיין זונס דא-קומענען האט זיך איבערגע-פירט די צוויי בחורים שוואל און זיגמונד.

דאס איז כעטס אלץ... ווען מיר ווילן זיך אריינלאָזן אין איינזל-הייסן, וואָלטן מיר געקאנט דער-צייילן וועגן אסאך סענאציאנעלע מאמענטן, אָבער דער האָבן זיך נישט גענומען צו שרייבן א נאציאנעל-רעפארטאזש.

איינס האבן איר נאך געזעלט הייסן: — מירי ראזאליא, איר האט נישט מורא געמאכט? — כ'לכא נאָט אן נויט — מירי נישט! באזונדער אין אנהויב.

איר קוק זיך ארום אין ראז-ליאס סיטער: אסאך ציחארי, בלומען, וויבער, ריין, כאטש זי האט זיך נישט געריכט אף קיין געסט, אף דער האנט, א געשמיק-טער סטיל דור, און א סאפּע, היינטער גלאז, זען איר א נישט געוויינטליכע ווינער.

— כ'לכא נאָט אן נויט — מירי ראזאליא, איר האט נישט מורא געמאכט? — כ'לכא נאָט אן נויט — מירי נישט! באזונדער אין אנהויב.

איר קוק זיך ארום אין ראז-ליאס סיטער: אסאך ציחארי, בלומען, וויבער, ריין, כאטש זי האט זיך נישט געריכט אף קיין געסט, אף דער האנט, א געשמיק-טער סטיל דור, און א סאפּע, היינטער גלאז, זען איר א נישט געוויינטליכע ווינער.

— כ'לכא נאָט אן נויט — מירי ראזאליא, איר האט נישט מורא געמאכט? — כ'לכא נאָט אן נויט — מירי נישט! באזונדער אין אנהויב.

איר קוק זיך ארום אין ראז-ליאס סיטער: אסאך ציחארי, בלומען, וויבער, ריין, כאטש זי האט זיך נישט געריכט אף קיין געסט, אף דער האנט, א געשמיק-טער סטיל דור, און א סאפּע, היינטער גלאז, זען איר א נישט געוויינטליכע ווינער.

— כ'לכא נאָט אן נויט — מירי ראזאליא, איר האט נישט מורא געמאכט? — כ'לכא נאָט אן נויט — מירי נישט! באזונדער אין אנהויב.

איר קוק זיך ארום אין ראז-ליאס סיטער: אסאך ציחארי, בלומען, וויבער, ריין, כאטש זי האט זיך נישט געריכט אף קיין געסט, אף דער האנט, א געשמיק-טער סטיל דור, און א סאפּע, היינטער גלאז, זען איר א נישט געוויינטליכע ווינער.

— כ'לכא נאָט אן נויט — מירי ראזאליא, איר האט נישט מורא געמאכט? — כ'לכא נאָט אן נויט — מירי נישט! באזונדער אין אנהויב.

איר קוק זיך ארום אין ראז-ליאס סיטער: אסאך ציחארי, בלומען, וויבער, ריין, כאטש זי האט זיך נישט געריכט אף קיין געסט, אף דער האנט, א געשמיק-טער סטיל דור, און א סאפּע, היינטער גלאז, זען איר א נישט געוויינטליכע ווינער.

— כ'לכא נאָט אן נויט — מירי ראזאליא, איר האט נישט מורא געמאכט? — כ'לכא נאָט אן נויט — מירי נישט! באזונדער אין אנהויב.

פון תהו ובהו
צו הארמאניע

אויסצוגן פון דער דריטער פון רב הכולל דר. דוד משה רוזין
אין דער צענטראלער שיל פון קאפאט:האגן

גדול יום קיבוץ גדולות
יום שנבראו שמים וארץ
(פסחיים"פ)
דער מאָ פון קיבין גליונות
מעס זין אזוי גרים ווי דער
פאָג אין חלעכען נאָג האָב
בישאַפּן הימל אַרד.
אין דעם שבת בראשית,

אן דעם הייליגן סטאן אין ווע-
לען מיר ה"ר יצחק אָן באַכטאָל
לייזען די תורה פון דער
סדרה בראשית, די סדרה פון
בראת העולם, פון וועלכ-
ן אמת, איז איהר באשטע-
אנדער באגעעניש, א בא-
נעניש צווישן איהר, יידישע
פון צעלן איראָפּע, מיט א
פאַרשטייער פון די יידישע
מחברות פון א ווייב לאנד,
פון אנדערע פון דעם אלטן
קאָנטינענט. מיר געדרייט און
די וועלכע ליב- הערפער
מיט וועלכע ס'האט מיר
געבליבען געזען, אייער השו-
בער דב האדסי, דר. מעליבאָר,
האָב איר דאָס געליבט און
אונדזערע דרשות זענען פאס
די ווערער פון אונדזערע
חז"ל ווען זיי שטייען דעם
באגריף קיבוץ הליכות, דאָס
הייס פון באגעעניש צווישן
די וואָס אן אורלאַטער דל
האָט זיי צעטיילט און געטיילט
אָפּ פאַרשידענע סטומות און
זיי פארגלייבט אים מיט א
אנדערע געשעעניש וואָס
איז, איינגעפער, דער אינ-
זאָל פון די ערשטע פסוקים
פון בראשית, מיט בראש
שמים וארץ.

והארץ היתה תהו ובהו,
אין די ערד אין געווען
תהו; באקאם (בראשית א-ב)
י אור-לעמענען ערשט
ווען, אָבער צווישן יוי האָט
נישט עקזיסטירט קיין צווא-
נע מאנאטן. ערשטענעמס, צע-
שפרייטע, האָט יעדער עלע-
מענט געהאט נאָר אן א-א-ר-
בישע פונקט, ער אַ באַשטיי-
אָן א ציל אָן אַן אַן אַן.
דער גאנצער פון דער יצירה, איז
סאמע באשטאנדן קיין צווא-
נע מענעטן יוי, וויי, פארלעבטע
אין א צוואנעטהאנד, א-
שאפן אן אוניווערסאלע האר-
טאָטע אין וועלכענער אלץ-
פונקט יעדערעס נעמט זיך
צו די פלאנענען — אלץ אַלץ
האָבן זיין פונקטע, זיין פאר-
שפרייטע, דער געשלעכט
ענכנס-סיסאפאני.

אזוי פארשטייען מיר דעם
בראשית, דעם אהי"ה, אלס
אין פון הארבע-ע-ען.
דיס-א-אני, פון באהעפט-ע-ען-
געלערערונג, פון אייניקליש
מען פליס-ט, אין דע-ע-
שפע פס-קס, פון בראשית
גע-ע-ען מיר דעם יסוד פון
אדורער קליבן פון אייניקליש
נאט, פון אדורער א-מ-
כוינאמער אמונה אין ברא-
עולם און זיין באשאפ, פון
דער אייניקליש פון מע-מיר-
מין. דאס איז פון תמיד און
נעוען דער קוואל פון א-ע-
דוערע האפענונגען אין שול-
אין א העלעס אין וועלעכער
עס העט מען גיט זיין שול-
געשאפטמייס, אין א העלעס
ווען דער קביצער יעד וועט זיין
א ווייזע-קייט, ווען דע-גרי
ישראל וועלן זיין צוואנעם.
ויה ערב ויהי בוקר יום
אדום — און עס איז געווען
איינעם אין צוויי געווען נאכט,
אין טאג (בראשית א-ה).

סיר, בני תורה, קינדרן
פון דער תורה, סיר, יו וואס
געזען שוין פיר מיליאנען
די נעפטיגע אפזעהער פון דעם
אין הספרים, פילן דען נישט
אן אנדערע פלייש און בלוט
דעם נהלים אמת וואס עס
אמאלט אן זיך דען גרוי-
שטער אידעאל פון אחר, פון
היבוי גרויות, פון צוואסטן-
מען די פארשפרייטע און צע-
שטענענע לעגעסעס? און
האָסט אהרן נישט אין זיין
זייער דער נביא יחזקאל נע-
ליכן דעם צמחום היבשות,
רוקזענע ביינער וואס זענען
געשפרייט איבער דעם פאל-
אן סטערן און הארטן עס
אל קמים ווערן דער פסוק
וארבע וחותב ב' הרוח ופחי
הרונים הגלה ויחיו, פון די
ייד היינט קים, דו אָפעס,
פון הויר ארזן אין די גא-
נעס הרונים, אז זיי זאלן
עכטעס? ווערן? (יחזקאל
עכ"ט.)

א צעפילסער נוח וואָס
אָר אַ זינגע ביינער
לען זיך צוריקלעגן —
אַס און דאָס בילד וואָס
אָרעכט אונדזערע חו"ל
פון פארלירן דעם טאָג פון
זיבן גליון מיט דעם טאָג
זיין וועלכען די אייגענע
זאָלען פֿאַרעםפֿאַרן דעם
האַבן באַהאַט און געוואָרן
זיך און וועלכען יעדעס
הייַל, וואָס און ביז און
עטלעכע וועלן און אַ זיך,
אַס באַס מען אַ צי, און
זענען.

אונדער באגענישן, מיי
ווע ברודער און שוועסטער,
דאס בא.ע.יש פון מיטל,
ווען גלירער, פון אייעם און
דעם נאך, דעם נאך,
ווען עס תורה, וואס גלייבט
מונה שלום אין אהר.
אונדער באגענישן רייסט
וואס אונדער עמינאדאסן
וירשט צו וויסן וואס מער
זיינע פון די אדערער, ווען
לעבן פון אונדערער
היילות, ווען אונדער רעלי-
ענע לעבן, ווען אונדער
למור-תורה, ווען אונדער
פעמישע פראבלעמען. זי
ריסט אויס אונדער נישט
עלעמענט וירשט צו הערן
מער ווען דעם וואס
העבן מיטגעמאכט און
מער פאראנער, וויאזוי
אס האט אונדער ענעאלן
איבערגעלעבן די גרויסע
אפאסטאפ, צו וויסן ווען
די הינטיגע דערנייכונגען
אסן נעבן פון תורה, עבודה
אין נסילות-חסדים. אין רעם-
אונדער פון דער ברודער
עלעמענט און האציזייט מיט
עלעמענט איר נעמט אויף א
וויסער פון א וויסער
ווייטער מילה אין רען נישט
צו און ברויטל'ן ביישאל וואס
אונדער סמיוס דאס וואס
אונדער חסדים ווען
ווען אונדער פריער נע-
ווען?

דאס וונדערבארע דענישע
פאָס איז אריין אין דער
לעבערע דראנק ווין הערשט
שפיל פון קאמפ קעגן
פאשיזם, דראנק ווין לעבן
ענערע קאלעסטיוער קאָ-
ספיראציע, וואס האָט איר
אאלע, דע.ש.ע. ירו, אָפּגעדא-
שטענעס פֿון די נעגל פון די
היסטערישע פארכאנער און
קאנספיראטארישע איראק
און אַנאָלען און דעם אינעמאל
פון אדער, דעם אינעמאל
ענטשטעלעכער קאלידאריסע-
סעס וועלן פארביי גיין ווידער
און וואָס-מונסטער אין די
ענשעכטע וועט האָבן צו דער-
צייילן וועגן אַז דער רעהא-
(הוחד אורף זייט 9)

יַעֲקֹב - עֲמוּד הַתּוֹרָה

המשך (פון זייט 11)

ערר, מיר זענען און מיר בלייבן מאס-
עס ביז מאסמינס, מיר גלייבן אין דעם
איינציגן וועלט-מאסעפער, בשעת אנדערע
תפילות, ווענדן זיך אנדערע בליקן צום
הוימל. אבער גלייכצווישן שטייען מיר מיט
די פיס אדער ערר, מיר זענען נישט
אויסלארס פון די מאסערנישן פון דעם
לעבן וואס ברויט ארום אינדר, מיר בא-
שטיילן זיך אין דער אלגעמיינער גאסער-
גונג פון בייען אדער וועלט, אדער
שטעט, אדער יידישערע. ביזש נאך מיר זענען
נישט קיין שום ווידערשטענד צווישן דעם
הוימל" און אנדערע לעבנס-אידעאלן
מיט דער „ערר", מיז אנדערע מאסערניש
לער עקסיוסצעניז, נאך דער האלטן אדער
פאפאליזירט אים אדער האמאניזשן אופן
אנדערע היימישקייטן: אדער בייען ענטישן
זענען עס פערטורע הייפער פון ווירוס
הילדט שטוב, נישט אינאיינעם ירושה.

יעקב און לבן

א באוואנפונדער מיט זיינע וויס-הילטס:
 מיטן ווילן זיך צו בויען, א הייז וווּ נאָכ-
 וועט איר יונג לזען לאמול וואָרטן, לזאָגן,
 ברויט צו עסן און א לייד קלייז דאָנאָסן,
 באַשיידענע און וויינע באַרעדענעישן,
 אָבער מיט געזאָגטע אירעדאָלן, לאָזן זיך
 יעקב גיין צו פֿאַלס'ס הויז וווּ ער וועט
 באַנעמען דאָס, די אַייסערעווייטעס
 ווין נסחם. באַלד שאַלט ער זיך אָבער
 אין איר דער שינאָל פֿון זכור וועלענע איר
 געפערלעכער ווי דאָ שינאָל פֿון עשׂו. עשׂו
 האָט אים שווער, אָבער וויינע כוונות זענען
 געווען ווייטקסנסן אָפּענע און יעקב האָט
 געוויסט וויאזוי ער דארף זיך היטן פֿון
 אים. באָדן איר דער סימבאָל פֿון ציפּורע.
 דער נעמט אויף יעקב'ס מיט אַ פאַלשעס
 אַרבעט, אַרבעט אַרבעט אַרבעט אַרבעט

דברי מורה

(המשך מעמוד 12)

מזכיר סביר מן ברי אלא עזרי
מטע ד' עושה שמים וארץ וצריך
שמותל את השורב של העסק
הזה 'המקרא' ויצא יעקב' וית'
באר על פי שכתבו בפסוק ויאהב
יצחק את עשו (כח—כח) ותורף
הדברים כי הלק מחכמה של
הזקק היה שיעבד וזרעו ישבו
לפי ד' תמיד בבית הכנסת ובי'
בית החדש ועשו זרעו וית'
בדרך ארץ והמסיפולבני יעקב
העומקים בתורה. אבל רבקה
הינה נבכמת שאין דור תלכית
שימחינו בני יעקב עד אשר יביאו
בני עשו להם מנחה ותאמר ליעקב
שילך עס הוא ויבא משלים לה'
ראות לאביו שגם היא כוח יפה
לעסוק גם בהיות עולם הזה כי
כן גזרו חכמות ייתברך לאחד
את התורה עס דרך ארץ כמאמר
יפה תלמוד תורה עס דרך ארץ
(אבות פ"ב—מ"ב) ומכילן שראה
יצחק שזה מוכרח בשני המעלות
אמר הקול קול יעקב בבית הכנ'
עס ובבית החדש והיוריס יד'
עס לעסוק בדרך ארץ חז ודאי
לאוי לבדכה. ויברכהו ועוד נקדים
כי מודעת זאת מחכמי הקודש כי
ברכה המופשט ממש הייתה היא
בהתי מובבלת ואייננה מותנה
בשום תנאי של מעשה או השי'
תלדות אלא שלמלכות נעשית על
די אחריס אמנם היא מותנה
ממדת דבקות של האדם שיהא
עושה תמיד רצונו של מעוס וזו
היא מדת של רבי שמעון בר'
יוחאי שחבריו והברכה והנסעכת
משם אלקים היא תלוייה בתנאי
המעשה וההשפלות כמאמר רבי
יבי ישמעאל נזה בהם מדת דרך

גלילי זהב

עשו רבני שמואל בן יוחנן ולא
עלתה בידיכם כדברי ישמעאל ועלתה
ביד אחריו ואה יצחק כי ידיו
של עשו רב לו לעשות חסד
ברעיוני עומק התה רבנו ברוך
(כב כז) כידי עשו ונראה לי על

די טעטיקייט
פון רב הכולל
ד.ר. דוד משה ריון
אין אויסלאנד

פון מאריוס מירקו

נו, און דער באווסטער צדיק
דער בירסאנער רב, וואס האט
יום-ולילה, א גאנץ לעבן, גישט
געוואלט פון עפעס אנדערש
נאר פון לערנען, וואס גישט גע-
לעבט דא?

די דער ייִבונגען פון אונז
דויער קהילות, פאר וועלכע
מינונגן און אנדערע קלאס,
קלער און הילף איינשטעלן
ציען, זאלן וויין און דער הייד
פון ווער אפמאכן.
אין קאפעהאגן, וואו דער
רב הכולל האט איר באזוכט
אף דער סעסיע פון אונזער
פען ראט פון די יידישע
קהילות, האט ער זיך
די אנטווארטן געגעבן:
נעמט סעלעקטאיר, רוב דראש
פון דעם עמארקאן, נעמט
שבת ערן 16-טן קאמפארט
און דעם ארטיקל צעמאלדען
זאל די ריזשע און שבת ברא-
טיה.

דער רב הראשי פון דער
נעמאכט און רירנדיג סכנת-
קהילה פון פאקענאגאן און
עמאכט א רירנדיג סכנת-
מים אנדערע סכנות דורני-
אין זיין בארג מונג-האט-
האָט דער רב הראשי דר.
סעכטיגער, אונטער-שטערן
די וויכטיג פארנידערט פון רב-
הכולל דר. דוד משה וואו
נישט נאָר אין זיין סעכטיג-
טאטעס נעמאכט זיין מביט
רומעניע, נאָר אויך לאנד-
עם אונטער-שטערן היינצו-
זייטן לעבן אין דער וועלט
דער נאכט-נעכטער האָט אין
נעגווינענע וועגער אויסגע-
דרקט זינען תהלים און
דעם נאכט און אין אים נעכט-
צי באקער דעם פאקענאג-
פון דער זיין פון פאקענאג-
און האלט זיין אינהאלט-
דרשה.

אויסצייטן נומער פון
אונדער צווייטשטיג
סיר א סייג פון דער דריי-
פון רב הכולל, דוד מ-
רון.

ועם גאָלדמאן

ווי מיר האָבן שוין גע-
סאָלד, האָט צווישן דעם 14טן-
טאג 28-סטן אָפּגעקערט האַרץ,
דער פון בולל און פריי דר.
רוד משה רוזן, געמאכט א
ריווע אין דעם סעמאר אין
באנקאריי, ווען דער דאך אין
בולל האָט זיך באַשליסן אין
געוויסע וויכטיגע צוזאַמע-
פאַרן פון יידישע אַלגעמיי-
נעסע אָרגאַניזאַציעס.

אין מארין, אדער מעסט
פון אקטיוויטעטס (גאָ-
ווענינגר קאָנצאָנטראַציעס פון ייִדן)
וועלכע קאָנצענטרירטן, האָט דער רב
העלפֿט געהאָלפֿט אן ארומע-
מעדיקע קאָמפּאָזיציע וועגן דער
מעסטקייט פון ייִדישע
היילות פון רומעניע ווי אויך
אין דאָס פון ייִדישקייט
אלעמיינע פּראָבלעמען וואָס
זענען געווען אפן סדר היום
פון דער מעסט.

דער עספאָז פון רב
הכּוֹל און פּערזענעס פון
דער פּערזענלעכע פון די ייִדישן
קהילות פון רוסעניע, איז
אויסגעהערט: נעוואָרן מיט
נריס אינטערעס פון די אַפּ-
רונגס-מיטגלידער. זיי האָבן
אויסגעדריקט זייער אַזער-
עגונד לנבֿי דער רעליגיעזער
פּרייהייט וואָס די רוסענישע
עגונד: זיכערס אַז אַלע
קלייזן, לנבֿי דער נליכבאַר-
עגמונג פון וועלכער פון
עגונד די ייִדישע באַשעפּטע
רונג פון רוסעניע, לנבֿי דער
קלונער רוסענישער אויסוועג
פאַר אַלע אַר איר שטע-
לונג פון דרויסע אינטער-
נאַציאָנאַלע פּראָבלעמען.

די מיטגלידער פון דע
אגפירונג פון ייִדישן וועלט
קאָנגרעס האָבן האַרציק גרא
טולירט דעם רב הכולל פא

די סעוואָס באַזוכט בוקאַרעסט, הער דר. מױסעס
נאַלדמאַן, מיטגליד אין דער ייִדישקייט פון ״דישן
וועלט־אָנגרופּס, געוועזענער פרעזידענט פון דעם
פּערזענלעכע פון דר. ״דער קויליט פון אָגענסיאַס
אײנעפֿורד׳ן אָגענטענע פּערזענלעכקײטן אױפֿן טעפּלע-
כע קעבן פֿון אָגענסיאַס. הער דר. מױסעס אָנלעזט אױפֿן
לייכצײטיג אַן אָגענטענער אױטאָמאָפּלער אױפֿן
מעדיצינישער וועלט פֿון לאַסי־מאַטריעל און י״ן
טעטיקײט אָפֿ פאַרשידענע געזעלשאַפטלעכע געביטן
אָמאָריטענערפֿון גרויס אָנזעקענונג און עס איז אים
געשטאַלט געוואָרן לעצטנס דער פֿריי ״הױסעס־אײַנזאַם״
פֿון אָרענטסיאַס.

דעם 10:10 נאָועמבער, האָט דער רב הכולל, דר. זשה רון, איינגעקורנט אן אויפנאמע
אן הויז פון דער פעדעראציע פון די יידישע
קהילות, לכבוד דעם חשובן גאסט.
אף דער אויפנאמע האָט אונזערע מנהיגי רוחני
האָרצי באַגרייט דעם דר. מויזעס גלדזשאַ, איבער-
געבען אים וועגן דער מעסיקייט פון דער פעדעראציע
און געמאָנט די איינדרוק פון זיין באַזוך אין
ארגענטינע.

דער רב הכולל וואָס געלויבט די סעטיקייט
דער ארבעטסער פערדעראציע פון די "ירושע קהי-
לות, וועמענס גאסער איז געווען.
הער רב גאלדמאן האָט דאָסאָנקע דעם רב הכולל
און אים גראַטולירט פאר זײַן פּרוכטבארער סעטי-
קייט מײַ לטובת רב רומענישע יידן, מײַ לטובת דעם
יידן לעבן אין דער גאַנצער וועלט.
דער גאסט וואָס דאָ באַזוכט פאַרשיידענע גוטע
צילס וואָס אינטימיטייטע, ווי אויף די הילף-סעק-
ציע פון אונזערע קהילה און געבליבן מיט אַ טיפּ-
אינדרוק פון דעם געזעענעם.

פון רב הכולל דר דוד משה רוזן

יַעֲקֹב'ס חֲלוֹם

[illegible]

וראשו חניע העומחה און זיין קאפ
נעגרייכט צום הימל. דעם פענסשטן
אף בארופט דעם הערליכן דעם מענטש
אף דער וועג וואס הערליכע אף דער
דינות פון שלמות. שטאפל נאך שטאפל
עס וויל נעשיכטע פון דער מענטשאַל
עס וויל פארשטעלן אן אויסערנעלעכע
וועג פארשטעלענע שטענדיג וויל דער
ייד, אן אוואוינערלעכע באפילצאנע
וועג דערנעבן יעדע נישטגעזענע באוועג
פון יישר און תפארת. דער מענטשלעכע
אנג, אין זיין אנשטעלונג, וועט תמיד
זיין ארויס, צו די הייבן, צו בארע שפיץ
פון נישט אראפ און תחום. א לייענע
אס וועט אן אויפערטארניגן די "ערד"
דעם מענטשן, זיין חסר-לבוש, דעם
זיב פון וועלכע ער און בארעלעכע, ער

עס, "הימל" פון מענטשן, וואָס איז זיך
געקען און פילן, זיין געלעבער פונעם
פארמאגט און וואָס דארף באַלויבט
זיין וועט אָפּ אַז דער וועלט. דער מענטש
זאָר נישט ווערן דער שקלאה פון חוס
ווערן טאָר זיך אָבער אַויכנישט אינגאנצן
פרייסן פון די ערשיש ווירקלעכקייט
און זיך נישט צוהערן צום קאָנדיט
לעבן וואָס ברויט אַרום אים, מען זינט
אסאָלע, מענטשלעכע פאָדערונגען.
זייט לייניעס פון יעבס' לעבענס-וועג
נישט אָן אַ קיין שום עקסטרעם
אָנזיין, און אַויסשליסלעך זיך נאָכגיין
פרייהן פון עולם-הזה און אויך נישט אַ
אָנזיין אין דער ריכטיגן פון אַסעסמאָנ
ווי זיין און נידר, פון פארזיכט און דערשט
זיין זיך די לעניסימע פאָדערונגען פונעם
גאָל. יעבס' לייטער דערגרייכט יענע
וועגערבארן סימטע צווישן נאטיות און
הרניות וואָס און איינפאלט און נאטירלעכע
אונדזער גאנצע פילאָזאָפיע. יעבס' חז"ל
דער חלוט פון די יעבס' פון אלע צייט
אין און אונדזער צייט געווערן אַ ווי
מלעכקייט. דעם מענטשן פון דעם ד
אין וועלכן מיר לעבן איז געוועזן
שטעלן, אַ היסטעריע צו "הימל" און ש
אויף אירע טרעפּ צו "הימל" אין קאָסמאָ
דער חלוט פון די גאָל וועט פון און-און
שטרגאט אין נישט מער דער קאָסמאָ
פון אַ פונעם-טערעס גאט וואָס נעמט א
פון מענטשהייט, נאָך אַ חלוט פון שטע
צו וועלכע דער מענטש שטייט זיך
על.

יעקב'ס הלום שפעלם מיט זיך פאָר
הארמאָ. ישע פארבינדונג צווישן די צו
עקן פון דער ליי-ער, צווישן הימל און

די ריי תפילות פון יעדען מאָן, זענען,
לויט אונזערע חכמים לערנען אונז, יע-
דע פון זיי, דאָס ווערן און דער סימבאָל
פון איינעם פון אונזערע דריי אבות.
שחרית שמעל'ס מיט זיך פאַר אברהם
אבינו וועמענס לעבן איז דער קאָיאָר פון
דער אמונה - מ' הערט מחרוזת - וועלכע
דארף געשפּרייט'ס דעם פאַרהאַנג פ'ן פּינ-
צערניש. יונגע אברהם בבורס.

מנחה איז די תפלה פון נחמק, ויציא
יפון דערוואַשברה, זיין לעבן פאן באלויבן
פאר דערנידריגען אויז ווי זיין וועלטע
עמיס ויר ביים ענינים. ער איז פאן שנין
נישט ביים אַהייב פֿן ידירות נאָר געמיסן
ויר אין מיט – בעהיים – אין מנחה-עייט.
מעריב – יעקב הקו תפלה טוב־
פסחים (פֿח') – יעקב'ס לעבן קען נישט
סער די הפענונגען פון וואו-אויפאנגאן
אויכנישט די פריידן וואו העלן סאָג. זיין
לעבן איז א לאנגע קייט פון סאטערניטיע
אין אנטוויקלונג. יעקב אבינו'ס תפילה
דערהיינט ויר מיט אַנקום פון נאכט
– וויפֿע בתקווה ווייל שט – ווייל ער איז,
פון זיין ערשטן שריט וואָס ער מאכט איז
לעבן, באַרען אומאויסגעלערט צו קעמפֿן
מיט סכנות, בינצויסמען שטרויכלונג:
ויר אַנפֿירן מיט פֿערשערט.

יעקב אבינו איז אן איש חס, יושב אהל'ס
אן אויסנהאלפענער, נאנצער מענטש איז
ער ווירעט זיך פון ווין פריסמער יונגס
דעם לערנען איז ער צעלפן פון תורה. ער
איז אָבער בעצווונגען צו פארלאָזן דאָס
עלפערן-הויז און נעמען דעם האַנדרער-
שטעקן אין האַנט, ווייל עס פארפאָלגט
אים, סיט אן ווילדער שינאה, די שווער
פון וויי ברודער שווער.

בלינדערהיים, האָס דער אלטער יצחק
די נויטיקע ספּיכאַלצאָנעס קלאָרעווערן
קיי אַפּזאָשטע וויינע צוויי זין און פאָר
אויסנען וואָס זיי וועלן מיט זיך פאָר
שטעלן אין גאנצן פון דער נעשיכשאַס. וואָס
קול יעקב ווירט זיי עשו (בראשית—
כ"ו) (כ"ב) פון דערמיט הייבט אָן זיי
פאנאנדערוויקלען דער סאפּה צווישן רענע
ווענער פון ווייסן. וואָס ווערט באַזונדער
וויכטיק, מיט דעם געווען פון היינטיק
כוח וואָס ווערט סימבאָליזירט דורכ דעם
רביא יעקב, יענעם בייט אף א וועלן א
וועלעכען דער אָפּס און עשו'ס מאַרפּאָלונג
וועט אים אויסמיידן. כּיּם אַנאָנע פון זי
וואנדערן, שטעלט ער זיך אָפּ לעבן ה
מחורה, לעבן יענעם אָרט וווּ זיין פאָפּס
האָט איבערגעלעבט דר שעה פון העכסט
אָפּפער און וווּ זיינע קינדער וועלן
דאָס בית המדרש וווּ נאָם וועט וווינען
פארוואָס— פּרעגט איינער פון די נרו
ישראל— אים דאָס בית המדרש נישט
בויט געוואָרן אפּן בארן סיני? דאָרט זענען
דאָר געשעבן געצאָלן די ווונדער, צו דער
אָרט א' דאָר נישטאָ קיין גלייכייט, פ
דאָרט הייבט דאָר די תורה!

"מיט רעכט — ענטפערט דער נרדל
 אוי דאָס בית השקדש געבויט געוואָרן א
 הר המוריה און גייט אפן בארג סיני
 ווילל די יליקער אין דאָס אַסאָווא אפגען
 אין געזען גרייט צו אַפּפּערן זיין לע
 אויף קירוש השם, ווי אזיל דאָס אַרם
 נאָך אליין האָט געגעבן די לוחות הברית
 יענע לינט ויר צוקאָפּטן אפּאן די שט
 נע" בראַט מוכה ווי דער האָט אַמאל גע
 בראַט יצחק'ן צו דער עקידה, פון
 שיינער פון קוסענדיקן מוכה ווי עס ווע
 שיינער דאָס עואנג'ל פון חרונים.
 אוועלעב שיינער צוקאָפּטן חלום'ס יע"

פנהבים

של היהדות הדתית הרונית

ב' בוקרשט מספר 264 כ"ז מרחשון תשל"ב

דברי תורה

מאת חכמי רומניא וגאוניה

ליקוט הרב יצחק מאיר מרילוס בוקרשט

ספר על אודות ברכוכבא
 להוצאת ווינדופלד
 זינגליון של לאר
 ספרו של הפרופסור
 יגאל ידו על אודות
 ברכוכבא, המנהיג
 האחרון של החרד
 נגד רומא (בשנת 135)
 הרבה זמן וזו חזונית
 שבר-כוכבא הוא אי-
 שיות אדונית, בעקבות
 חפונשים שנערכו כשות
 1960 במדבר יהודה
 של יד' בלוצה-משליח
 ארכיאולוגיות בראשותו
 של פרופ' יגאל ידו,
 נחשפו גויליים אחרים
 וביניהם אחד בלוצה-
 של ברכוכבא.
 בסוף הילול, 1961
 ידיו חציג בצורה מק-
 סימה את מסקנות מח-
 קרו הארכיאולוגיים.

התפתחות של התיאטרון האידיו

ביוגוסלביה עומד
 להטותים הסרט "א-
 נאטבוקה" לפי מחזה
 זמרה וזבדויות, הוכי-
 נר על הגני, שהושגה
 מספרו של שלום ע-
 ליכס, והתפזר של הש-
 לכות שהוא אחד מהה-
 פקידים העיקריים ב-
 מחזה-המבצע גאטו. לי-
 פקיד. אפיפ שהיא בת
 72, מלאי פיקול עורפו
 בעלס חוז' גרול ומש-
 חקת עשרות שנים בלי
 הפסק על בינויות ה-
 תיאטרון ביריש בניו-
 יורק. באמריקה היא
 נקראת בשם "לרי" וה-
 ראשונה של התיאטרון
 האידיו.
 בגור האיון שנתנה
 לעתונות אוד, הכוכבת
 והסביבה את התחמוה
 בהתאטרון האידיו הנו-
 כה באמריקה. המס-
 דות מוצגים חצי ביי-
 דש וזי באנגלית, כרי
 שטינו אותם למבקר
 התיאטרון, מחזות אחר-
 דים מציגים רק באנג-
 לית בלונדון לקיים את
 האווירה היורית.

השפות שהיהודים מדברים אותן

בביירות זואוגנות
 מאת הוחרו הבין-
 לאומי לחקירה בשטח
 של דו-לשונות, השתתף
 גם הועד למעושה הב-
 תיב המתולד ביידיש,
 שנוסד בשנת 1958
 על ידי הארגון העולמי
 וזוהי "יווא". בשא-
 לון שהתקין המרכז
 לחקירה, הוא רוצה
 לקבל ידיעות בנוגע
 לתחול אופן הכתיבה,
 לעומד דוברי "יידיש"
 לעומשה בבתי ספר,
 למסמכים, לנציגים
 המוניניים, לנציגים
 ספרותיים, לתרגומים,
 במיוחדות לסייע של
 שמוש השפה "יידיש",
 השאלון לשפת יידיש
 נמלא עיי דוד גאלד,
 חבר בוועד למעושה ה-
 תיב המתולד של יידיש,
 הוא נמלא גם את העא-
 לונים בנוגע לשפות
 לעויות שיש להן אופי
 יווני, כמו דו-לשוני,
 יהודית, ופוסית, הני-
 קראות גם יהודית-
 ספאית, יהודית-ער-
 בית, יהודית פרסית
 ויהודית איטלקית.

לס' תולדות (כ"ז ב"ז) יורח את
 ריח בגדיו לזכרון (במכתב מוה-
 דרין ל"ז) רבי יורא יאאל תשרי
 בגדיו אלא בגדיו ריח יאאל רתי-
 שומת לב של מה עשה ד' ככה
 להריח לאתנו צדיק ריח הבוגדים.
 גם שאמר יורא ריח בני כריח
 שה' על איה שדת ירימי שהוא
 דומה לריח הבוגדים אשר יענוהו
 מיקב יורא ריח בהדם לבאר
 מאמרס פסחים בכות ולקחתם,
 לכס ביום הראשון הוכי למשיח
 שנקרא דאשור שנאמר (ישעיה
 מ"א) ראשון לציון הנה הנס'
 ולכואר מה מביה של מצוה זו
 יורח משאר מצוות שעל ידה יוכי
 למחית אלא משום רכרי ידוע
 מרזל כי תד' מילס ורומס
 ד' תחות שבועס ישראל והסמס
 השלום והאחרות בין הכחות והמ-
 פגות, סמס וריח סמס ולא ריח,
 ריח זל סמס, לא סמס ולא ריח,
 אנו הדיבה, יאגדו אלו עס אלו
 כרי שיהיו לפני כולם באגודה
 אחת ואחדות נמורה (נמנות ל"ז)
 וכן יסד הפייס אגונים אלה עס
 אלה לכפר אלה של אלה ומסמס
 זה אמרו שנס האתרוג לא ירחיק
 מהאגודה שנס העלמי חכמים לא
 שחמרו עצמן מן תכבוד דרשני
 רשימות אמרו "צבור" נוסריקו
 צדיקים בינונים ורשעים, וזה
 שחמרו בכות ולקחתם לכס ביום
 הראשון שהוא סמל של אגודה
 אחת בכות זה זכור למשיח שבגו
 הוכי לגאולה כמו שאיתא במדרש
 על מה שאמר יעקב אבינו האמר
 ואגודה לכס ואמר היזל היו
 כולכם באסיפה אחת התקינו
 עמיתים לגאולה הנה בנמא
 (תענית כ"ט) כריז שיה אשר
 ברכו ד' זה שדה פתוחים ופרשו
 התופסות ד' שדה אחרת, וכן הרגס
 יונחכתפוחבצעייער כאתרונא
 וכן ריח אפר כפתוחים מתריגינו
 כריח דאתרונא וזה נבוא אל
 הכיכור במאסר אל תשרי יורח
 ריח בגדיו אלא בגדיו כלומר
 מכיון שהריח את בגדיו שהם
 בגדי עשו הריח את הבוגדים
 שיצאו מיעקב שהם עתידים להת-
 חפיש בגדיו של עשו ויתעצב אל
 לבו. לאמר: מה חלתי את הכרי
 שוב התנחם ויאמר ריח בני
 כלומר הבוגדים האלה שבוגדים
 בהם בישראל ומתפזרים בגדיו
 עשו שאין בהם לא סמס ולא ריח
 כריח שדה אשר ברכו ד' כריז-
 האתרוג שהוא מל האחדות של כל
 הכחות שאוגדו גם הפושעים
 באגודה בשביל שגם בהם יש
 צורך כמאמר הנביא (ירמיה לא-
 כ"ג) וישבו בה יונדה וכל עריו
 אכרס וסונו בעריו ייוון לך
 האלקים מל השמים וירוב דגן
 ותירוש כי יעמוד אלה הבוגדים
 ולורש ולורש לבנות ולנסע
 ולחיות לסג ומחסה.

הרב מילצער פערטראשעני

לפ' - ויצא (כ"ח-ט"ז) וייקק
 יעקב משנתו של דלדקס בתבית
 משנתו דשפת יתר הוא רצוני
 דמר על כהן וייקק משמע מש-
 נחו שלא יתכן דומר על אדם ער
 לשון וייקק אלא כשהוא יד-ומ-
 מילא ידעניו דמשנתו משמע.
 כמו שזאנו וייקק פרעה (מחז-
 למה תיבת משנתו. ועוד יש להבין
 למה שינה לשונו ואמר אכני
 ד' במקום הוה שמונה למדת ה-
 רחמים וחסד ותיכף חזר ואמר
 איני אל בתי אלקים שמונה
 למדת הדיון ונראה לתרג קושיא
 ראשונה שלזו כיון הכתוב באומ-
 רר משנתו דלמי כי דרכו של
 יעקב אבינו עה היוו לקמץ בשי-
 נה (מן שנובא ביי"ש (כ"ח-ט"א)
 וישכב במקום ההוא. לשון מיעוט
 באותו מקום שכן אכל י"ד שנים
 ששמש בבית עבר לא שכן בלי-
 שמה עומס בתורה" וכמו
 שהר דוד המלך עיה על עמנו
 חצות לילה אקוס להורות לך'
 (תהלים י"ט-מב) וזה גם כן
 שחמרו הכתוב אל הגט לפי
 סבנו היה נחזק לו עוד לישן עס
 כל זה עורר השחר וקם משנתו
 לעבודת הבורא. מה' שחמשה ה-
 כחבו בלשונם וזה - לאלקים
 יש לתרג לפ' דברי המדרש שה-
 ראל לו ביה המקדש בניו וחדב
 ועל אותו זמן שביח המקדש קיים
 תכיר ד' רחמים כי בזמן שבית
 המקדש היה קיים נתכפרו עונותיו
 בני ישראל ועל זמן וזכרנו של
 בית המקדש מזכיר השם אלקים
 מרת הדיו והתנחם ואמר וזה שער
 השמים להעלות פתלת השמימה
 ונשלמה פריש שפתינו (הושע
 י"ד-1) כי בזמן שאין לנו מזבח
 התפלה עומדת במקום דשבו ש-
 תוכה ריפשו עלינו השם יתברך
 בהשפעת אור הרחמים וחסד קל
 בל ימוט לעולם.

מרן מהרי"א מרילוס

ויצא יעקב במדרש (פ' מ"א-א)
 ויחמל בך נחמן פתח (תהלים
 סכ"א) שיר למעלות אשא עיני
 אל ההרים אשא עיני אל ההרים
 נעלפני ונעמברני... עד לית אנא
 (המשך בעמוד 10)

רביהכולל ר' דוד משה רוזן

ספר בראשית - ספר תולדות האדם

יצחק אבינו - סמל העבודה

אלוקי אברהם, אלוהי יצחק ואלוהי יעקב;
 בתפלת יסוגה עשרה הרגו מוכרים
 שלוש פעמים בכל יום את אלוהי האבות.
 הוכרה משולשת זו של אלוהי כל אחד מן
 האבות - על שום מה? היה מי שאמר:
 יש לו לכל אדם האל שהוא ראו לו ובאמת,
 בנפשו של כל איש משתקף מינו האלקות
 בתאם לרמתו המוסרית והשכלית. כנהג
 העולם יופיע לעיני רוחני באור האספקלריה
 שאנו כסתלים בה. הוא אחד ויחיד ואילו
 מרובים הם הדרכים להשיגו.
 אברהם אבינו הניח את הקב"ה בדרך
 הקצרה ע"י מסעות ההיגיון. יצחק מניע
 לאמונה בכורא העולם בגלל החינוך שהיננו
 אביו והוא יורע לעינינו על היסודות האמת
 פעל ציבור נפשו.
 אברהם עובד את השם בגמילות
 חסדים ואחבת אברות ואילו יצחק בגו
 מניע אל פגנת הר קריש בדרכי העבודה
 וניעת פפיו. בחזיונות ובדיונות הוא עובר
 את האדמה והוא הופך בארות למצא את
 המים הדורשים לשידוריו. ואם הפליטתם
 סותמים את הבארות ישכר אברהם וימלאים
 אותן עפר - חזון יצחק והופך בארות
 אחרות כדי למצא מים חיים - הכה
 החינוך המשתפך וימלא בתלמים.
 חכמי התלמוד עמדו על ביבוי של יצחק
 הכולל מתוך דברי הכתוב: ויצא יצחק
 לשונו בשדה. חקיק הפכה הוא רואה
 וסורגים את הכל-יכול אשר דואג גם לאה-
 רון העשבים. פנים אל פנים עם יבול-
 השפע שוכה לו פניע פפיו ובכורות הש-
 מים - שופך יצחק אבינו את ליבו בתפילה
 ובהלל. אלוהי יצחק הוא הקורא ומעיד
 את דעת האבות לכל יישוב בתוכו ידום,
 אלא יעמלו ויתמכרו להדות היצירה ולע-
 בודה כי על כן התפילה עצמה אינה אלא
 עבודה שכלל (תענית ב').

חלום יעקב

שנים שלוש פעמים פסוקים מתוך התורנו
 הקריש, ברורים בתכלית, שימישו במשך
 אלפי שנים, מקור השראה למשוררים ולצי-
 רים. חלום של יעקב - הרי הוא חלום
 של האדם שבכל דור ודור מאן עמד על
 גליון קרמיות ונישא את עיניו לשמיים.
 אותו כולם המובך אדעה וישרשו מניע
 הישיבה כסמל את שאיפתו הכתמרת
 של כן-האדם להתעלות מעל לעפר שמכני
 גליש וישמור אותו להיות רבוק בו. עי'
 הכולל הזה הרהר סתעופה לספירות
 העליונות הנשקפות לו מבהמים והוא רוצה
 לפתור את סוד קיומו.
 חלום של יעקב כסמל את המיונה
 המושלמת של שני העולמות, אנו החיבור
 ההרמוני בין שני קצותיו של הכולל:
 השמיים והארץ. אנו מאמינים באמינה
 שלמה בכורא העולם ועינינו נישואות
 בתפילה המה לשמיים. אולם רגלינו מוצבות
 בארץ ואיננו מתעלמים מהחיים המואנים
 סביבותינו. אנו נותנים את דגו לאמאין
 הכללי לבניית עולם הדיון צורק וסוב. לא
 זו כלבד שאין אנו רואים כל סתירה בין
 השמיים של האידאליזם הרתיים שלנו
 והן, הן ארץ' של קיומו הנשמי. אלא
 בטוהים אנו ישר בשילוב תובותינו כלפי
 אמונתנו וכלפי החברה. אננו מקיימים את
 המורשה - קהילת יעקב.

יעקב - סמל התורה

עיני יצחק כהו מראות אר הוא קולע
 אל האמת ההיסטורית בהגדרו את שני
 בניו בדברים: הקולל על יעקב והידיים
 ידי עשו, כבר אן, באותם הימים הקדמו-
 נים, בולט הקרב בין כוחות הרוח ויעקב
 כסמל אותם ובין כוחות הורע שהם עושי
 דבור של עשו.
 ויצא יעקב' דרך כתמה שאיכו

המשיע הגדול על המרבות

הספרות היהודית קה רב
 חסדי אכן שפרוס - 915
 970. הוא היה ליד קירודקה
 למד הרבה תנ"ך ומלמד וגם
 ספרות ורביית ומלמד הר'
 פואה. הוא ידע גם את השפה
 הקסינית ואת שפת הנוצרים
 פהרי ספרד הצפונית. עבדול
 רחמן השלישי מנהו לרופאו
 הפרסי, ונהג גם להתנעץ
 אתו על שאלות מדיניות. הר'
 דות לידעויותיו בשפות שמש
 רב חסדי גם כמתרגמן בין
 החליף בין שליחי המעליב. וצייר
 ורות אשר באו לקירודקה.
 אהר מות עבדול-רחמן. קה
 רב חסדי ויצ' החליף מכים

רב חסדי אבן שפרוט

— ברית עברית עולמית —
 (התרגום הרומני בתעמוד 4)